

Nota voor Burgemeester en Wethouders

Team:

Onderwerp:

Motie Berm in Bloei

Notagegevens

Bestuursorgaan	: B-en-W 8-10-2024
Notanummer	: 2024-675
Datum	: 8-10-2024
Programma	: 04a - Milieu en Duurzaamheid
Portefeuillehouder	: Wethouder Van Essen,
Bijlage(n)	: Bijlage 1 motie Berm in bloei 2023-07-12 Motie P 4-6 GL - AANGENOMEN-.pdf, Bijlage 2 Rapportage Actieplan bermen in bloei _V3 gecomprimeerd.pdf, Bijlage 3 Werkwijze Ecologie Deventer definitief.pdf, Bijlage 4 Reactie adviesraad op actieplan bermen in bloei.docx, Bijlage 5 241008 Adviesraad NM_ reactie BenW.docx

Parafering

25-09-2024: Wethouder02-10-2024: Programmamanager milieu en duurzaamheid

Agendering

- * 25-09-2024: Gemeentesecretaris/algemeen directeur
- * 04-10-2024: Teammanager Concernstaf en Adjunct-secretaris
- * 02-10-2024: Gemeentesecretaris/algemeen directeur

Definitieve akkoord

8-10-2024

B & W d.d.: 8-10-2024

Besluit

1. De volgende concrete acties, genoemd in het "Actieplan Bermen in Bloei Bebouwde Kom" vast te stellen en uit te voeren:

* Van de huidige categorie "bloemgras" een veertigtal vakken gefaseerd te maaien met ingang van het bestek voor 2025;

* In het geval er bij geschikte MJOP-projecten, vanaf 2026, opnieuw gras ingezaaid moet worden deze met een bloemrijk mengsel in te zaaien en vervolgens ecologisch te maaien;

* Van de overige ruim 300 kansrijke gazonvlakken die in het Actieplan geselecteerd zijn om nieuw in te zaaien, een MJOP-project te maken dat start in 2026 en tien jaar loopt. Deze vakken worden na omvorming ecologisch beheerd.

2. De reactiebrief van het college op het advies van de adviesraad Natuur en Milieu vast te stellen en te versturen aan de adviesraad Natuur en Milieu.

3. De raadsmededeling vast te stellen en aan te bieden aan de raad.

De nota en het besluit openbaar te maken

Inleiding

In juli 2023 is een motie aangenomen om te verkennen of de stadse bermen een impuls qua biodiversiteit kunnen krijgen (zie bijlage 1). In maart 2024 is de raad over de voortgang geïnformeerd met de raadsmededeling 'Ecologie, stand van

zaken moties en amendementen 2023 verbetering biodiversiteit'. Er werd op dat moment door een bureau gewerkt aan een Actieplan voor het bermbeheer dat in Q3 2024 aan de raad zou kunnen worden aangeboden.

Inmiddels is het "Actieplan Bermen in Bloei Bebouwde Kom" afgerond (bijlage 2). Daarin wordt aangegeven welke bermen en/of grasvlakken in aanmerking komen om de impuls voor de biodiversiteit te bewerkstelligen. Verder is in genoemd plan ook aangegeven welke bermen eenvoudig omgevormd kunnen worden; dat zijn de vakken die nu al als bloemgras worden gemaaid. Ook is onderzocht bij welke bermen dat meer voorbereiding vergt, zoals vakken die bijvoorbeeld gefreesd en opnieuw ingezaaid moeten worden.

De vraag aan het college is om de vertaling van het "Actieplan Bermen in Bloei Bebouwde Kom" vast te stellen, zoals we die hier aangeven in een aantal concrete actiepunten:

- * Van de huidige categorie "bloemgras" een veertigtal vakken gefaseerd te maaien met ingang van het bestek voor 2025;
- * In het geval er bij geschikte MJOP-projecten, vanaf 2026, opnieuw gras ingezaaid moet worden deze met een bloemrijk mengsel in te zaaien en vervolgens ecologisch te maaien;
- * Van de overige ruim 300 kansrijke gazonvlakken die in het Actieplan geselecteerd zijn om nieuw in te zaaien, een MJOP-project te maken dat start in 2026 en tien jaar loopt. Deze vakken worden na omvorming ecologisch beheerd.

Beoogd maatschappelijk resultaat

Het vergroten van de biodiversiteit is zowel een raadsbreed uitgedragen als een maatschappelijke wens. Uit het Actieplan Bermen in Bloei Bebouwde Kom blijkt er mogelijkheden zijn. In vele bermen en ook andere grasvlakken in de bebouwde kom, kan de biodiversiteit vergroot worden. Bij uitvoering van de aanbevelingen zullen méér bloemen, vlinders en wilde bijen waargenomen kunnen gaan worden.

Kader

- * Werkwijze Ecologie (2013, zie bijlage 3) waarin gesteld wordt dat de natuur behouden en versterkt moet worden
- * Bestuursakkoord 2022-2026 waarin gesteld wordt dat het college blijft inzetten op behoud en versterking van de biodiversiteit in zowel het stedelijk als het landelijke gebied.
- * Motie Berm in Bloei dd 12 juli 2023.
- * Raadsmededeling Ecologie, stand van zaken moties en amendementen 2023 verbetering biodiversiteit, dd 22 maart 2024.

Betrokken partijen en participatie

Participatie voor het omzetten van een veertigtal vakken bloemgras naar bloemgras dat gefaseerd gemaaid wordt, houdt vooral voorlichting aan de direct omwonenden in voorafgaand aan de uitvoering. Voor het onderdeel waarbij aangehaakt kan worden bij een al lopend MJOP-project (vanaf 2026) zal ook de eventueel benodigde participatie aanhaken bij het MJOP-project.

Aan de Adviesraad Natuur en Milieu is advies over het Actieplan Berm in Bloei gevraagd. Dit is in de vorm van suggesties (bijlage 4) uitgebracht: de Adviesraad ondersteunt de intenties en de algemene strekking van het Actieplan.

Daarnaast heeft de Adviesraad een lijst met suggesties gegeven om in de uitvoering nog meer rekening te houden met de biodiversiteit. Deze suggesties zullen bij de uitvoering zoveel als mogelijk worden meegenomen worden zoals: meerdere categorieën grasvegetaties benoemen; zaaimengsel gebruiken voor een breder soortenspectrum en dat zaaimengsels inheems moeten zijn. De aandachtspunten als een Pothoofdmengsel, monitoring en ecologische infrastructuur in de bebouwde kom vallen buiten het doel van de motie maar dit zijn suggesties die we wel kunnen meenemen bij het beleidskader Biodiversiteit waar op dit moment aan gewerkt wordt (planning q1 2025). Dit zal door middel van een brief aan de Adviesraad terug gekoppeld worden (Bijlage 5).

Toelichting op participatiebeleid

Argumenten voor en tegen

Voor:

- * Het toestaan en bevorderen van meer biodiversiteit in de bebouwde kom komt tegemoet aan een wens van de gemeenteraad, het college en de bevolking. Het uitvoeren van de actiepunten geeft invulling aan die wens.
- * Een veertigtal vakken waarbij gemakkelijk natuurwinst te behalen is, worden meteen in 2025 anders gemaaid. Er valt dan snel resultaat te zien.
- * Soms zijn grasvakken onderdeel van een MJOP-project waarbij het voordeel is dat er werk met werk gemaakt kan worden.

Tegen:

- * Voor het onderdeel omvorming uit het actieplan is nog geen volledig budget beschikbaar. Wel is er voor de eerste jaren 50.000 extra gereserveerd in de Voorjaarsnota 2024 waaruit we deze maatregelen kunnen financieren, voor zover dat niet binnen de MJOP beschikbaar is. Zie voor meer toelichting hieronder.

Financiële consequenties en dekking

In het actieplan wordt gesproken over verschillende beheer- en omvormingsmethoden. Ten behoeve van dit advies worden al die onderscheiden niet gemaakt en wordt gesproken over gefaseerd maaibeheer (= delen laten staan, sinusbeheer 1 of 2 keer per jaar maaien) en over omvorming (geheel of gedeeltelijk omvormen, volledig of gefaseerd, één of twee keer maaien, sinusbeheer). De graasdruk verlagen is niet uitgewerkt. Voor wat betreft de schapenbegrazing wordt dat jaarlijks bekeken met behulp van een externe ecoloog. De runderbegrazing bevindt zich buiten de bebouwde kom en wordt ook regelmatig opnieuw bekeken. Dit geeft een ander beeld van de financiële dekking dan in het rapport. Dit wordt hieronder toegelicht:

Bullet 1 bij beslispoint 1: dit zijn laaghangende vruchten die kostenneutraal kunnen worden uitgevoerd;

Bullet 2 : ook dit zijn laaghangende vruchten waarbij de, geringe, meerkosten binnen een MJOP-project opgevangen kunnen worden;

Bullet 3: aan het omvormen (nieuw inzaaien) zijn kosten verbonden van 3,75 euro per m². Binnen het groenbeheer is daar geen budget voor. Indien deze omvorming als project binnen het MJOP wordt opgenomen voor 50.000 euro per jaar is in tien jaar 80% van de kansrijke vakken omgevormd. Voor 2025 en 2026 kan dit gedekt worden uit de extra middelen die ter beschikking zijn gesteld in de Voorjaarsnota 2024 voor ecologisch bermbeheer. Voor de jaren daarna zal dit mede in het licht moeten worden gezien van de uitvoering van het Biodiversiteitsplan (q1 2025). Bij de begroting 2025 is een bedrag gevraagd van jaarlijks €50.000

structureel voor de quick wins biodiversiteit. Een lichte stijging van de beheerkosten zijn hierin niet meegenomen (5K per jaar) omdat dit binnen de programmabegroting opgevangen kan worden.

Er zou gedacht kunnen worden dat minder maaien (hetgeen bij geschikte gazonvakken aan de orde is) een financieel voordeel oplevert. Om bloemrijke bermen te verkrijgen is minder maaien niet toereikend. In gazons zijn veelal amper bloemen aanwezig waardoor er bij minder maaien géén bloemrijke berm ontstaat. Voor het beste resultaat worden geschikte gazons gefreesd en ingezaaid waardoor er géén financieel voordeel gehaald wordt. Overigens zijn alle gazons onderzocht op bloemrijkheid. De gazons die wél bloemen bevatten worden niet gefreesd en opnieuw ingezaaid. Dit is echter slechts een klein deel van het areaal.

Openbaarmaking en communicatie

Volgens de gebruikelijke kanalen.

Aanpak en uitvoering

De gemeentelijke groenbeheerder selecteert de kansrijke vakken. Deze worden vervolgens aangedragen om in het groenbestek opgenomen te worden. Dit geldt ook voor de wijzigingen in de bestekstekeningen. Van kansrijke vakken waarvan de gemeente Deventer wel het beheer voert maar niet de eigenaar is (Rijkswaterstaat en een Waterschap) wordt met de desbetreffende instantie door de gemeentelijke ecooloog overleg gevoerd.

RAADSMEDEDELING

Onderwerp	Motie Berm in Bloei	Portefeuillehouder	Wethouder Van Essen,
Nummer	2024-675	Datum	8-10-2024
Team	DEV-BLD-R		

Inleiding

Deventer vindt de biodiversiteit en het stimuleren daarvan belangrijk. Immers, biodiversiteit zorgt voor schone lucht, fris water, een goede bodem maar ook voor de bestuiving van gewassen. Toch staat de biodiversiteit op veel plekken onder druk. Deventer is daar geen uitzondering op en neemt maatregelen om de achteruitgang te beperken. Dit wordt in de gemeenteraad breed onderschreven. In juli 2023 is een motie aangenomen om te verkennen of de stadse bermen een impuls qua biodiversiteit kunnen krijgen. In maart 2024 is de raad over de voortgang geïnformeerd met de raadsmededeling 'Ecologie, stand van zaken moties en amendementen 2023 verbetering biodiversiteit'. Er werd op dat moment door een bureau gewerkt aan een Actieplan voor het bermbeheer dat in Q3 2024 aan de raad zou kunnen worden aangeboden. Inmiddels is het "Actieplan Bermen in Bloei Bebouwde Kom" afgerond en heeft het college de actiepunten, voortvloeiend uit dit plan vastgesteld.

Kader

- * Werkwijze Ecologie (2013, zie bijlage 3) waarin gesteld wordt dat de natuur behouden en versterkt moet worden
- * Bestuursakkoord 2022-2026 waarin gesteld wordt dat het college blijft inzetten op behoud en versterking van de biodiversiteit in zowel het stedelijk als het landelijke gebied.
- * Motie Berm in Bloei dd 12 juli 2023.
- * Raadsmededeling *Ecologie, stand van zaken moties en amendementen 2023 verbetering biodiversiteit*, dd 22 maart 2024.

Kern van de boodschap

Uit het "Actieplan Bermen in Bloei Bebouwde Kom" blijkt dat vele bermen, en andere grasvlakken, in de bebouwde kom in aanmerking komen om de biodiversiteit te vergroten. In het Actieplan wordt aangegeven welke bermen en/of grasvlakken in aanmerking komen om de impuls voor de biodiversiteit te bewerkstelligen. Verder is aangegeven welke bermen eenvoudig omgevormd kunnen worden. Dat zijn de vakken die nu al als bloemgras worden gemaaid, en bij welke bermen dat meer voorbereiding vergt zoals vakken die gefreesd en opnieuw ingezaaid moeten worden.

Het college heeft de volgende concrete acties, genoemd in het "Actieplan Bermen in Bloei Bebouwde Kom" vastgesteld om uit te voeren:

- * Van de huidige categorie "bloemgras" een veertigtal vakken gefaseerd te maaien met ingang van het bestek voor 2025;
- * In het geval er bij geschikte MJOP-projecten, vanaf 2026, opnieuw gras ingezaaid moet worden deze met een bloemrijk mengsel in te zaaien en vervolgens ecologisch te maaien;
- * Van de overige ruim 300 kansrijke gazonvlakken die in het Actieplan geselecteerd zijn om nieuw in te zaaien, een MJOP-project te maken dat start in 2026 en tien jaar loopt. Deze vakken worden na omvorming ecologisch beheerd.

Nadere toelichting

Aan de omvorming van regulier beheerde bermen zijn financiële consequenties verbonden. De desbetreffende berm moet namelijk gefreesd en ingezaaid worden en de beheertekeningen moeten daarvoor aangepast worden. Aan het inzaaien is een specifiek mengsel verbonden dat de biodiversiteit zéér ten goede komt. Het

bloeit niet alleen mooi, het bedient ook wilde bijen, vlinders en andere soorten. Bij een veertig tal bermen kan de biodiversiteit kostenneutraal verhoogd kan worden. Dit kan op korte termijn uitgevoerd worden. Bij een groot aantal bermen is dat niet het geval omdat ze, voor zichtbaar resultaat, omgevormd moeten worden. Een deel van deze bermen kunnen meeliften in projecten van het MeerJarenOnderhoudsprogramma (MJOP). Voor de overige ruim 300 kansrijke gazonvlakken is € 50.000 per jaar nodig. Voor 2025 en 2026 kan dit gedekt worden uit de extra middelen die ter beschikking zijn gesteld in de Voorjaarsnota 2024 voor ecologisch bermbeheer. Voor de jaren daarna zal dit mede in het licht moeten worden gezien van de uitvoering van het Biodiversiteitsplan wat in het eerste kwartaal van 2025 aan uw raad zal worden aangeboden ter besluitvorming. Bij de begroting 2025 is een bedrag gevraagd van jaarlijks €50.000 structureel voor de quick wins biodiversiteit.

Aan de Adviesraad Natuur en Milieu is advies over het Actieplan Berm in Bloei gevraagd. Dit is in de vorm van suggesties uitgebracht: de Adviesraad ondersteunt de intenties en de algemene strekking van het Actieplan. Daarnaast heeft de Adviesraad een lijst met suggesties gegeven om in de uitvoering nog meer rekening te houden met de biodiversiteit. Deze suggesties zullen bij de uitvoering zoveel als mogelijk worden meegenomen worden zoals: meerdere categorieën grasvegetaties benoemen; zaaimengsel gebruiken voor een breder soortenspectrum en dat zaaimengsels inheems moeten zijn. De aandachtspunten als een Pothoofdmengsel, monitoring en ecologische infrastructuur in de bebouwde kom vallen buiten het doel van de motie maar dit zijn suggesties die we wel kunnen meenemen in het op te stellen Biodiversiteitsplan (planning q1 2025). Dit zal door middel van een brief aan de Adviesraad terug gekoppeld worden.

Participatie voor het omzetten van een veertigtal vakken bloemgras naar bloemgras dat gefaseerd gemaaid wordt, houdt vooral voorlichting aan de direct omwonenden in. Er verandert veel voor vlinders en wilde bijen. Voor het onderdeel waarbij aangehaakt kan worden bij een al lopend MJOP-project (vanaf 2026) zal ook de eventueel benodigde participatie aanhaken bij het desbetreffende MJOP-project.

MOTIE 4.6

Raadsvergadering 12 juli 2023

Agendapunt	Voorjaarsnota
Onderwerp	Berm in bloei
Indiener(s)	Robert Jansen (GroenLinks)
Mede-indiener(s)	Kees de Kok (SP), Kitty Schmidt (Deventer Sociaal)
De raad heeft gesproken over het volgende: <ul style="list-style-type: none">• Het coalitieprogramma meldt dat de gemeente inzet op een ecologische inrichting van de openbare ruimte, zowel in het landelijk gebied als stedelijk• Veel bermen in de stad vaker worden gemaaid dan nodig is voor de verkeersveiligheid wat niet ecologisch het beste is• De vlinders, zweefvliegen, bijen en andere insecten onze steun hard kunnen gebruiken	
De raad vindt het volgende: <ul style="list-style-type: none">• Meer bermen in de stad een ecologische rol kunnen vervullen• De bermen en ander groen die op korte afstand liggen (bijvoorbeeld 500 meter) van groene schoolpleinen, natuurinclusief gebouwde omgeving en groene buurtprojecten, bij voorkeur ecologisch te beheren en natuurlijk in te richten• Bermen met een hogere ecologische kwaliteit een positieve uitwerking hebben op de leefomgeving	
De raad draagt het college van B&W op: <ul style="list-style-type: none">• Te verkennen hoeveel bermen er nu in de stad nog van lage ecologische kwaliteit zijn, maar waar wel mogelijkheden zijn om die een impuls te geven• Te onderzoeken welke verbeteringen er in het maai- en bermbeheerbeleid realiseerbaar zijn om dat beleid zoveel als mogelijk is dienend te laten zijn aan de biodiversiteit en hierover de raad in Q1 2024 te informeren.• Voor de verkenning 40.000 euro te reserveren, dit bedrag te dekken uit de eenmalige vrij besteedbare ruimte van 9.5 miljoen.	
Raadsvergadering d.d. 12 juli 2023 BESLUIT: de motie is unaniem aangenomen	

 NLadviseurs
Sterke natuur voor iedereen

 gemeente
Deventer

ACTIEPLAN BERMEN IN BLOEI BEBOUWDE KOM

GEMEENTE DEVENTER

COLOFON

Dit is een rapportage van NLadviseurs

DATUM UITGAVE: Juli 2024
OPGESTELD DOOR: NLadviseurs
PROJECTNUMMER: 316.07.24
OPDRACHTGEVER: Gemeente Deventer

NLadviseurs

ADRES:

Schelmseweg 93
6816 SJ Arnhem

www.nladviseurs.nl
info@nladviseurs.nl

HOOFDSTUK 1: INLEIDING	4
1.1 Aanleiding	
1.2 Motie	
1.3 Doel	
HOOFDSTUK 2: ACHTERGROND	6
2.1 Ecologische waarde	
2.2 Analyse	
2.3 Uitgangspunten	
2.4 Inzaaien bij omvorming	
2.5 Mengsels	
2.6 Prioritering	
2.7 Monitoring en certificering	
HOOFDSTUK 3: STRATEGIE	12
3.1 Aanpassing in beheer	
3.2 Omvorming	
3.3 Resultaten	
3.4 Aanbevelingen	
HOOFDSTUK 4: BIJLAGE	23
Bijlage 1 Berekening actieplan	
Bijlage 2 Berekening omvorming gazon naar bloemrijk gras	
Bijlage 3 Interactieve kaartbijlage	

HOOFDSTUK 1:

INLEIDING

1.1 AANLEIDING

De biodiversiteit gaat wereldwijd sterk achteruit; in de afgelopen 100 jaar is deze met 70% gedaald. In Nederland is nog slechts 15% van de oorspronkelijke biodiversiteit over, waarbij het slecht gaat met vaatplanten, vlinders en bijen. Ook in Deventer is de situatie zorgwekkend.

Bloemrijke bermen zijn een toevluchtsoord voor allerlei soorten planten, insecten en dieren en vormen samen een netwerk voor de verspreiding van deze soorten. De bermen zijn geschikt voor zowel zeldzame als algemene planten en dragen zo bij aan de regionale biodiversiteit en ecosysteemversterking.

Daarnaast zijn bloemrijke bermen belangrijke voedselbronnen en leefgebieden voor insecten als bijen, vlinders en kevers, die cruciaal zijn voor de bestuiving van planten en de productiviteit van gewassen. Insecten als lieveheersbeestjes en sluipwespen fungeren als natuurlijke plaagbestrijders, zodat minder pesticiden nodig zijn.

Kortom, bloemrijke bermen zijn van onschatbare ecologische waarde. Ze

bevorderen de biodiversiteit en verfraaien het landschap. Het beheren en beschermen van deze habitats is essentieel voor het behoud van onze natuurlijke omgeving voor nu en toekomstige generaties. Gemeentelijk bermbeheer kan plant- en diersoorten een flinke impuls geven door bermen als groene ecologische aders te zien.

1.2 MOTIE

De wens en opdracht om hiermee aan de slag te gaan is ook door onder meer de gemeenteraad via een motie aangenomen.

De gemeenteraad vindt het volgende:

- Meer bermen in de stad kunnen een ecologische rol vervullen;
- De bermen en ander groen op korte afstand van groene schoolpleinen, natuurinclusief gebouwde omgevingen en groene buurtprojecten, worden bij voorkeur ecologisch beheerd en natuurlijk ingericht;
- Bermen met een hogere ecologische kwaliteit hebben een positieve uitwerking op de leefomgeving.

Gezien deze punten heeft de raad het college de opdracht gegeven om te verkennen welke

bermen een ecologische impuls gegeven kan worden en hoe die impuls gerealiseerd kan worden. Ook heeft de raad de opdracht gegeven te verkennen welke mogelijkheden er zijn om het maai- en bermbeheerbeleid te verbeteren.

1.3 DOEL

Bermen in de bebouwde kom vervullen een essentiële ecologische rol en steunen vaatplanten, vlinders, zweefvliegen, bijen en andere insecten.

Om de bermen deze essentiële ecologische rol te laten vervullen, beantwoorden we de volgende vragen in onze aanpak:

- Hoeveel bermen in de bebouwde kom met een lage ecologische kwaliteit komen in aanmerking voor een ecologische impuls?
- Welke aanpassingen in het bermbeheer zijn op deze locaties nodig en mogelijk om het bermbeheer op een ecologische manier vorm te geven?

HOOFDSTUK 2:

ACHTERGROND

2.1 ECOLOGISCHE WAARDE

Extensief gemaaid kruidenrijk grasland heeft verschillende functies in het ecosysteem.

Kruidenrijk grasland heeft een grote diversiteit aan bloemen en kruiden waardoor het gehele groeiseizoen vegetatie in bloei staat. Dit zorgt ervoor dat er constant nectaraanbod aanwezig is voor bijen, zweefvliegen en vlinders. Door de aantrekkingskracht van het kruidenrijk gras op insecten vervult het beheertype ook een belangrijke functie voor vogels, amfibieën, vleermuizen en zoogdieren. Deze soorten hebben insecten immers nodig als voedsel.

Ook bevat kruidenrijk grasland veel waardplanten van vlinders. Zij zetten daarop hun eitjes af. Deze planten zijn daarom van essentieel belang voor het voortbestaan van deze soorten. Door de berm op verschillende tijdstippen te maaien en structuur te creëren door het laten overstaan van gedeeltes van de vegetatie, ontstaat een berm met een hoge diversiteit aan plantensoorten. Dit zorgt voor verschillende bloeimomenten. Hierdoor wordt ook de belevingswaarde voor inwoners verhoogd.

De variatie aan soorten en structuur maakt het kruidenrijk gras beter bestand tegen

klimaatpieken en verdroging. Wanneer soorten verloren gaan door de aanhoudende droogte en het warmer worden van het klimaat, nemen andere soorten in het kruidenrijk gras die beter bestand zijn tegen deze klimaatverandering het over. Een kruidenrijke grasvegetatie heeft een betere bodemstructuur en diepere beworteling dan een kruidenarme vegetatie, waardoor bij stortbuien grote hoeveelheden water beter in de bodem kunnen infiltreren en water beter wordt vastgehouden.

2.2 ANALYSE

Voor het 'Actieplan bermen in bloei' zijn de grasvakken geselecteerd die in aanmerking komen voor een ecologische impuls. De selectie (*) bestaat uit een aantal onderdelen, zoals de aanwezigheid van invasieve exoten, aanwezigheid van bijzondere soorten, de functie, het oppervlakte en verkeersveiligheid. De huidige staat van de vakken is door middel van GoogleMaps beoordeeld. Tijdens de analyse zijn de huidige verspreiding van bijzondere flora en invasieve exoten meegenomen.

Aan de hand van deze analyse is er een aantal type kansen bepaald, onderverdeeld in de volgende categorieën:

- Geheel omvormen naar bloemrijk gras

- Geheel omvormen naar bloemrijke wadi
- Gedeeltelijk omvormen naar bloemrijk gras
- Vegetatie laten staan tijdens beheerrondes
- Sinusbeheer toepassen
- Graasdruk verlagen

Bij deze kansen is nog een variatie in één of twee keer per jaar maaien. Wanneer bloemrijk gras gerealiseerd is kunnen delen worden gespaard en soms moet het vak geheel gemaaid worden.

Uit deze analyse komt een groot aantal locaties waar een ecologische impuls kan worden gerealiseerd. De ecologische impuls bestaat uit het meer bloeien van de grasvegetatie binnen de gemeente Deventer. De uitbreiding van de bloei komt door het omvormen van gazon naar bloemrijk gras of door het sparen van vegetatie. Bij het sparen van vegetatie krijgen soorten die langer nodig hebben om zich te ontwikkelen de kans om te bloeien. Door het sparen van vegetatie ontstaat zo een continu nectaraanbod en een variatie in vegetatie.

** Deze selectie is op basis van een GIS-analyse gemaakt. Wanneer deze kansen daadwerkelijk worden gerealiseerd, zal vooraf toetsing en in sommigen gevallen specifiek ontwerp nodig zijn.*

2.3 UITGANGSPUNTEN

INVASIEVE EXOTEN

Delen waar invasieve exoten aanwezig zijn, komen niet in aanmerking voor omvorming. De kans is te groot dat de invasieve exoten zich uitbreiden op de extensief beheerde delen. Onder de invasieve exoten worden in dit geval verstaan: Japanse, Afghaanse en Sachalinse duizendknoop, basterdduizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw.

RECREATIEVE FUNCTIE

De delen waarbij gazon een functie heeft, zoals een speelplek of ligweide, komen niet in aanmerking voor omvorming. Wel kunnen in sommige gevallen de randen worden omgevormd om toch een ecologische meerwaarde te creëren. In sommige gevallen kan juist het omvormen van de randen zorgen voor een mooie mantel-zoomovergang richting het bosplantsoen. Ook zijn er op een aantal locaties grote oppervlaktes lig- of recreatieweides. Delen daarvan kunnen worden omgevormd naar kruidenrijk gras. Zo blijft de recreatieve functie in stand, terwijl er ook ruimte komt voor ecologie.

VERKEERSVEILIGHEID

Bij het aanwijzen van kansen rondom het omvormen van gazon naar kruidenrijk gras is ook aandacht voor de verkeersveiligheid en zichtplekken. Vaak is het mogelijk bermen gedeeltelijk om te vormen en zichthoeken vaker te maaien. Deze locaties zijn aangewezen als 'Gedeeltelijk omvormen naar bloemrijk gras'.

OPPERVLAKTE

De grootte van een beheervak bepaalt of de vegetatie gespaard kan worden. Bij kleinere oppervlaktes is vegetatie sparen niet wenselijk vanwege het aangezicht en de geringe ecologische waarde. Bij grotere vakken is vegetatie sparen wél erg wenselijk. Door vegetatie te laten overstaan, worden poppen van vlinders tijdens de wintermaanden gespaard. Het zorgt ook voor voedsel- en schuilmogelijkheden voor vogels en zoogdieren in de winter. Daarnaast krijgen kruiden die zich langzamer ontwikkelen de kans om te groeien wanneer er twee keer gemaaid wordt per jaar. Door het sparen van vegetatie ontstaat zo een continu nectaraanbod en een variatie in vegetatie. Tijdens de maairondes wordt ca 20-25% gepaard.

Grote grasdelen kunnen gemaaid worden door middel van sinusbeheer. Er worden dan met slingerende bewegingen zogenoemde sinuspaden gemaaid. Per maaibeurt blijft circa 30% van de vegetatie staan. Iedere maaironde wordt een ander patroon gemaaid. Een deel van de vegetatie blijft daarbij overstaan en wordt het hele jaar niet gemaaid. Hierdoor krijgen meerjarige planten ook een kans. De variatie in soortenrijkdom die hierdoor ontstaat, verhoogt de biodiversiteit. Door het slingerende patroon ontstaan verschillende microklimaten binnen het grasdeel. Bij het sinusbeheer wordt bij voorkeur gehooïd door het maaien met een cyclomaaiër, een balenpers en opraapwagen.

VOEDSELRIJKDOM

Dit actieplan is gericht op de bebouwde kom. Binnen de bebouwde kom is de bodem bewerkt en bestaat uit zand. Toch gaat het daar om een redelijk voedselrijke omgeving. Het is daarom raadzaam twee keer per jaar te maaien. Wanneer minder vaak wordt gemaaid kan namelijk verhouting en verruiging optreden. Op enkele delen geldt het advies toch één keer per jaar te maaien vanwege de huidige vegetatie en/of situatie.

2.4 INZAAIEN BIJ OMVORMING

Bij voorkeur worden de om te vormen delen van gazon naar bloemrijk gras ingezaaid. Het natuurlijk laten ontwikkelen van de vegetatie heeft in veel gevallen de voorkeur, maar we hebben hier te maken met een stedelijke omgeving. Richting bewoners is een sneller resultaat gewenst. Het omvormen van grasvegetatie naar bloemrijk gras door verschrallingsbeheer kost tientallen jaren. Bewoners kunnen die omvormingsfase als rommelig ervaren en dat kan leiden tot veel klachten richting de gemeente. Daarnaast is door het achterwege blijven van kruiden in de eerste jaren ook de ecologische waarde in de eerste jaren gering. Er zijn bovendien in de stedelijke omgeving veel aanpassingen gedaan aan de bodem. Het is daardoor niet aannemelijk dat de natuurlijke zaadbron nog aanwezig is in de bodem, maar dat er grond van elders is opgebracht. De om te vormen delen worden daarom ingezaaid met een passend bloemenmengsel. Tijdens het zaaien kan gestuurd worden op de verschillende grondslagen, vochttoestand en situaties.

BIJZONDERE VLINDERS

Tijdens de omvorming met inzaaien kunnen bijzondere vlinders worden gestimuleerd door het bieden van waardplanten. Met de Nationale Databank Flora en Fauna is een analyse gedaan welke soorten dag-en nachtvlinders gestimuleerd kunnen worden met het inzaaien van bepaalde waardplanten. Hieronder worden de soorten met bijbehorende waardplanten opgesomd:

bruin blauwtje - reigersbek - ooievaarsbek

oranjetipje - look-zonder-look

kleine parelmoervlinder - akkerviooltje - driekleurig viooltje

2.5 MENGSELS

De gemeente Deventer gebruikt verschillende zadenmengsels van Cruydhoeck bij het inzaaien van de grasvegetatie. Afhankelijk van de doeleinden, de bodemsamenstelling en de vochthuishouding worden verschillende mengsels gebruikt. De volgende mengsels worden gebruikt:

- G1 Bloemrijk grasland - lichte grond
- G3 Bloemrijk grasland - zware grond
- Deventer mengsel
- M1 Laag bloemrijk grasland
- M5 Nectar onder het maimes
- M6 Bloeiende voegen
- O1 Onderbegroeiing boszoom
- O3 Onderbegroeiing bosplantsoen

DEVENTER MENGSEL

Het meest gebruikte mengsel is het Deventer mengsel waarbij Cruydhoeck de samenstelling heeft gespecificeerd voor de gemeente Deventer. Dit mengsel is ook het meest geschikt voor verschillende doeleinden. De waardplanten van de bijzondere vlinders zijn echter niet aanwezig in dit mengsel. Het is daarom raadzaam om reigersbek, bermooievaarsbek,

look-zonder-look, akkerviooltje en driekleurig viooltje toe te voegen. Verder wordt er geadviseerd om bevertjes uit het mengsel te verwijderen. Bevertjes stelt zeer specifieke eisen aan haar groeiomstandigheden en deze worden niet verwacht in het stedelijk gebied van Deventer.

Het Deventer mengsel bevat de volgende soorten: *duizendblad, gewone agrimonie, bevertjes, rapunzelklokje, knoopkruid, wilde cichorei, groot streepzaad, peen, glad walstro, geel walstro, sint-janskruid, gewoon biggenkruid, zandblauwtje, veldlathyrus, gewone margriet, vlasbekje, gewone rolklaver, muskusaasjeskruid, smalle weegbree, gewone brunel, scherpe boterbloem, kleine ratelaar, vertakte leeuwentand, dagkoekoeksbloem, avondkoekoeksbloem, grasmuur, gele morgenster, gewone ereprijs, vogelwikke en smalle wikke.*

POTHOOFD MENGSEL

Rondom de Pothoofd en de haven komt bijzondere flora voor. Hier is het aandeel exoten hoger, maar ook gewenst. Van oudsher werden via het havengebied onbedoeld uitheemse planten aangevoerd. Deze liften mee met goederen of dieren die hier werden verscheept en verhandeld. Tegen het eind van de 19e

eeuw werd ontdekt dat het haven terrein van het Pothoofd een eldorado was voor vreemde planten. De hier gevonden soorten werden door floristen 'Pothoofdplanten' genoemd. In het gebied rondom Pothoofd zijn ook planten die in ons land oorspronkelijk inheems, maar zeldzaam zijn, zoals blaassilene of duifkruid.

Om de 'Pothoofdplanten' en het verhaal hierachter in stand te houden, worden hier andere soorten ingezaaid dan in de rest van de gemeente. Voor deze omgeving is het noodzakelijk een apart kruidenmengsel samen te stellen met de stadsecoloog en Cruydhoeck. Het mengsel bevat onder andere: *klein liefdegras, Hongaarse raket, Oosterse raket, spiesraket, Russische raket, blaassilence, duifkruid, stekend loogkruid en zacht loogkruid.*

2.6 PRIORITERING

De omvormingskansen die zijn aangegeven op kaart kunnen worden gerealiseerd als project, waarbij per jaar een deel van de kansen wordt gerealiseerd. Ook kunnen de omvormingskansen worden gerealiseerd bij een reconstructie van een straat of gebied. Aan het grote aantal punten wordt een prioritering

gegeven. Het 'laag hangend fruit' heeft prioriteit één. Dit betreffen kanshebbende aanpassingen van het beheer die met een aanpassing van het bestek en de beheerkaart eenvoudig kunnen worden gerealiseerd. Omvormingskansen die eenvoudig te realiseren zijn en een grote impact hebben, krijgen prioriteit twee. Kansen met prioriteit drie hebben een grote impact, maar zijn minder eenvoudig te realiseren. Kansen met prioriteit vier hebben een relatief lage impact of hebben eerst nog vervolgstappen nodig. Denk aan het opstellen van een groenvisie of overleg met het waterschap.

2.7 MONITORING EN CERTIFICERING

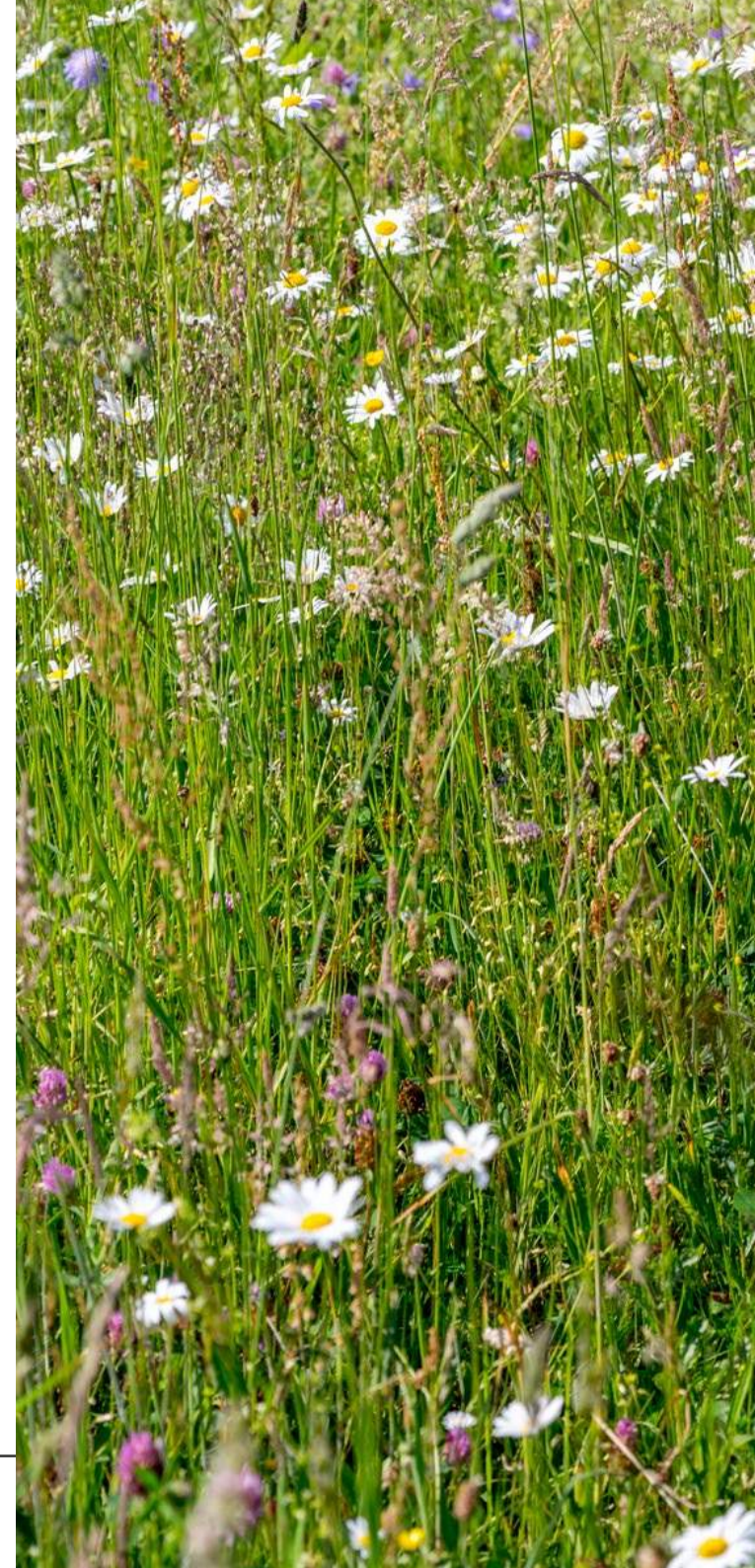
Om vast te stellen of de strategie het gewenste effect heeft, is het aan te bevelen om monitoring uit te voeren. Monitoring kan aangeven of en welke maatregelen effectief zijn. Daarnaast kan gemeente Deventer met monitoring aantonen dat door middel van onder andere dit actieplan de biodiversiteit binnen de gemeente is verhoogd.

Voor de monitoring kan de Nectarindex van Floron worden gebruikt. De Nectarindex is een praktische methode om te bepalen in welke mate een berm of grasland bijdraagt aan het

behoud van insecten, vlinders en inheemse planten. Door de aanwezige bloemen te tellen en hun nectarwaarde te beoordelen, is snel te zien welke waarde het stuk land heeft voor bestuiving en biodiversiteit.

Binnen dit actieplan zijn de principes van Kleurkeur meegenomen. Om ervoor te zorgen dat de uitvoering van het maaibeheer deskundig wordt uitgevoerd, is het aan te bevelen dat de uitvoerende partij is gecertificeerd met het Kleurkeur-certificaat.

Naar deze certificering van aannemers is het van belang dat ook de eigen dienst van de gemeente het maaibeheer op de juiste wijze uitvoert. Het is noodzakelijk om het personeel goed te instrueren en te begeleiden bij het uitvoeren van de maaierwerkzaamheden. Het maken van een werkinstructie of het houden van een training kan hier een invulling van zijn.

HOOFDSTUK 3:

STRATEGIE

3.1 AANPASSING IN BEHEER

GEFASEERD MAAIEN TIJDENS BEHEERRONDES

Op de aangewezen locaties kan tijdens beheerrondes vegetatie worden gespaard. Door vegetatie te sparen tijdens beheerrondes ontstaat er een continu nectaraanbod. Door delen in bloei te laten, ontstaat er een bloeiperiode van april tot en met september/oktober. Ook zorgt dit ervoor dat eitjes en poppen van vlinders worden gespaard tijdens beheerrondes. Daarnaast zorgt het sparen van vegetatie ervoor dat planten die langere tijd nodig hebben om zich te ontwikkelen de kans krijgen om te bloeien. Het sparen van de vegetatie wordt in verband met de verkeersveiligheid gedaan in de zone na één meter vanaf de rijbaan. Het sparen kan in plukken of stroken. Op de aangewezen locaties kan per maaibeurt ca. 20-25% worden gespaard. In figuur 3 wordt een schematische weergave gegeven van het sparen van vegetatie tijdens maaibeurten.

GRAASDRUK VERLAGEN

Gemeente Deventer maakt op veel locaties gebruik van begrazing als beheer voor grasvegetatie. De grotere delen in het buitengebied worden begraasd om verhouting

en verruiging tegen te gaan. De begrazing wordt uitgevoerd door runderen en schapen. Voor de schapenbegrazing wordt elk jaar een advies opgesteld. Het is van belang om dit advies op te volgen om het beheer te optimaliseren.

Op een aantal locaties waar runderbegrazing plaatsvindt, is de graasdruk hoog. Dit betekent dat er te veel groot vee eenheid (GVE) per hectaren aanwezig is. Vegetatie kan zich daar onvoldoende ontwikkelen. De planten worden afgegeten voordat ze gaan bloeien. Om ervoor te zorgen dat meer kruiden zich kunnen ontwikkelen, kan de graasdruk worden verlaagd op de locaties met runderbegrazing. De graasdruk van een goed ontwikkeld kruidenrijk grasland bedraagt 1 GVE/ha. Door de graasdruk te verlagen, komen meer planten in bloei en wordt de ecologische waarde van de begraasde delen hoger. De begrazing dient continu gemonitord te worden. Wanneer te veel verhouting of verruiging optreedt, is het ophogen van de graasdruk nodig.

SINUSBEHEER TOEPASSEN, 1-2 KEER PER JAAR MAAIEN

Op de aangewezen delen is de oppervlakte dusdanig groot dat sinusbeheer kan worden

toegepast. Het beheer van de vegetatie op deze locaties bestaat uit het één of twee keer per jaar maaien en afvoeren. Het sinusbeheer is ecologisch gezien het meest optimale beheer. Tijdens het sinusbeheer wordt ca. 25-30% gespaard. Door het sparen van vegetatie ontstaat een continu nectaraanbod en een variatie in vegetatie. Het sparen van de vegetatie wordt in verband met de verkeersveiligheid gedaan in de zone na één meter vanaf de rijbaan.

Door golven in het maaipatroon te introduceren, ontstaan verschillende microhabitats. Iedere maaironde wordt een ander patroon gemaaid. Een deel van de vegetatie blijft daarbij overstaan en wordt het hele jaar niet gemaaid. Hierdoor krijgen meerjarige planten ook een kans. In het tweede jaar moet de overgebleven vegetatie wél gemaaid worden om verhouting tegen te gaan. Deze aanpak verhoogt de diversiteit van planten aanzienlijk. De bloeiperiode, oftewel de som van de weken waarin planten gedurende het hele jaar bloeien, wordt verlengd. Hierdoor kan een bloeiperiode worden gerealiseerd die zich uitstrekt van april tot en met oktober. Door het maaien in fasen ontstaat een effect

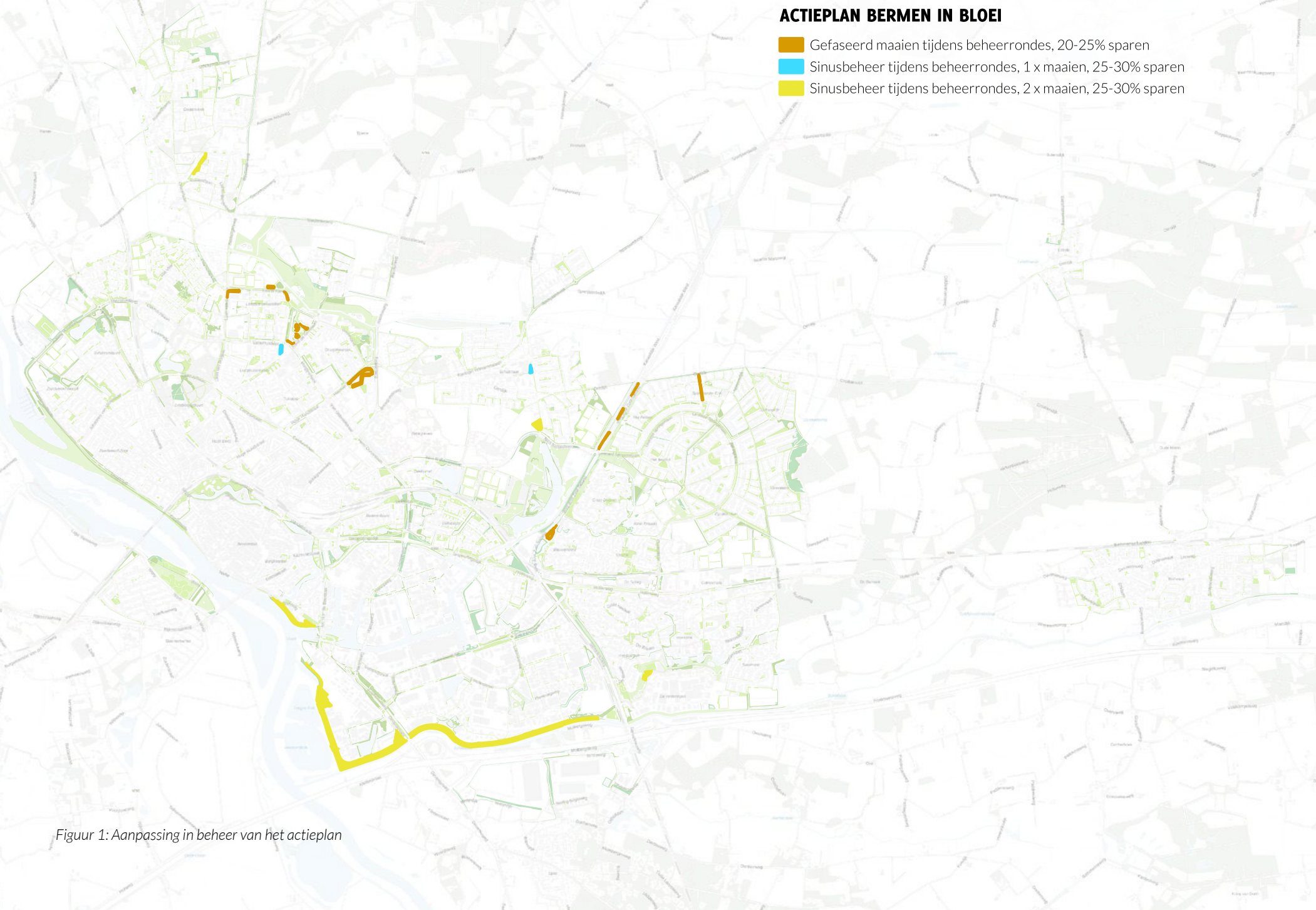

dat vergelijkbaar is met de invloed van grazers op de natuur. De variatie in soortenrijkdom die hierdoor ontstaat, vergroot de biodiversiteit.

Sinusbeheer wordt uitgevoerd met een cyclomaaier en opraapwagen. Deze methode is het meest gunstig voor de ecologische waarde van de grasvegetaties. Met deze beheermethode is de insectensterfte laag. Ook wordt de bodem minder beschadigd, waardoor verstoringskruiden minder kans krijgen. In figuur 3 wordt een schematische weergave gegeven van het uitvoeren van sinusbeheer tijdens maairondes. Voor het uitvoeren van sinusbeheer is het noodzakelijk dat de uitvoerende medewerkers goed geïnstrueerd worden. Dit kan door het geven van een training, het maken van een werkinstructie of een certificering.

ACTIEPLAN BERMEN IN BLOEI

- Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes, 20-25% sparen
- Sinusbeheer tijdens beheerrondes, 1 x maaien, 25-30% sparen
- Sinusbeheer tijdens beheerrondes, 2 x maaien, 25-30% sparen

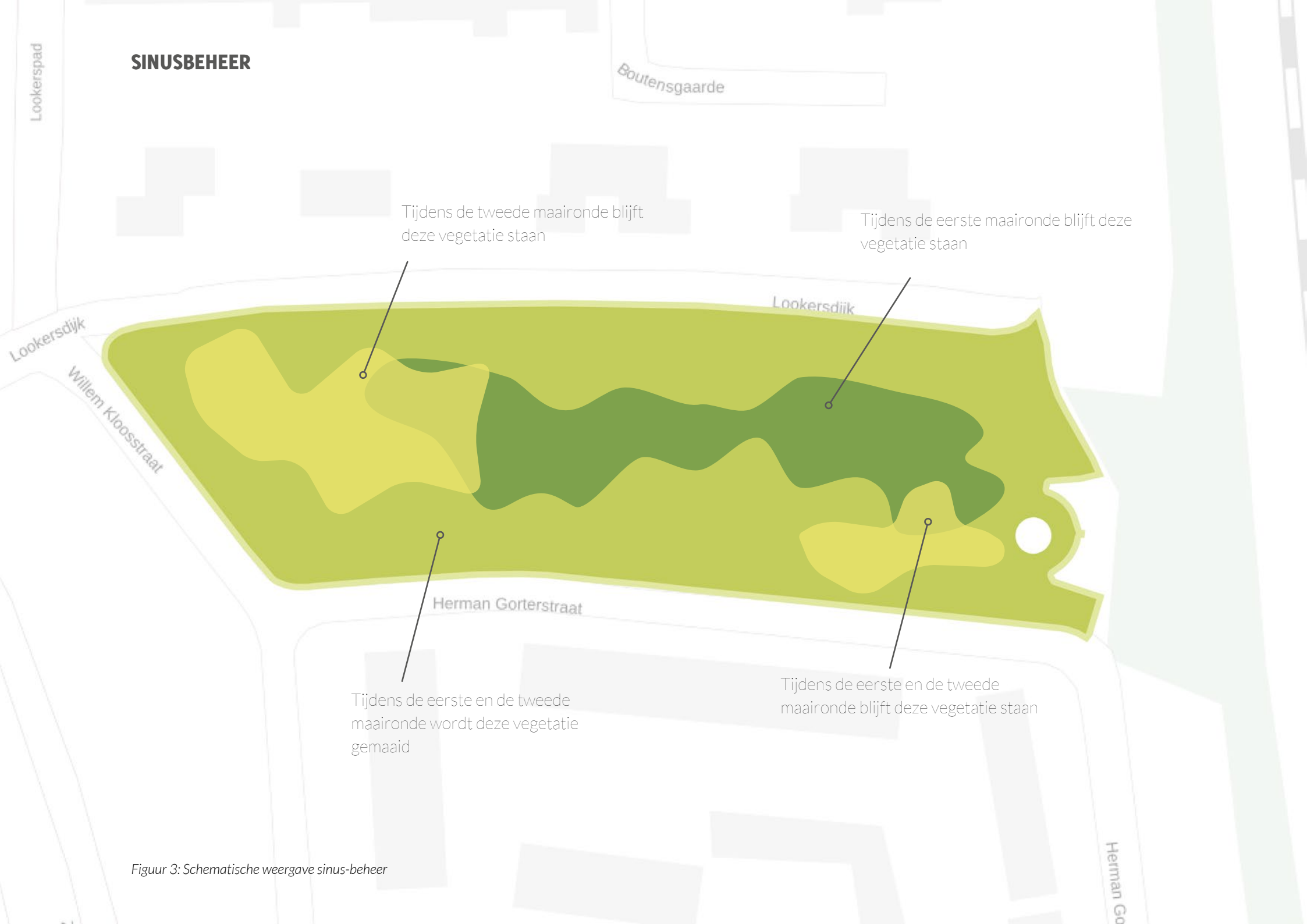
Figuur 1: Aanpassing in beheer van het actieplan

GEFASEERD MAAIEN

Figuur 2: Schematische weergave vegetatie sparen

SINUSBEHEER

Tijdens de tweede maaironde blijft deze vegetatie staan

Tijdens de eerste maaironde blijft deze vegetatie staan

Tijdens de eerste en de tweede maaironde wordt deze vegetatie gemaaid

Tijdens de eerste en de tweede maaironde blijft deze vegetatie staan

Figuur 3: Schematische weergave sinus-beheer

3.2 OMVORMING

GEHEEL OMVORMEN NAAR BLOEMRIJKE WADI, 2 KEER PER JAAR GEFASEERD MAAIEN

Wadi's hebben als hoofdfunctie het overtollig regenwater tijdelijk te bergen in periodes van hevige regenval. Het water infiltreert vanuit hier langzaam de grond in om de belasting op het riool te beperken. Wadi's hebben echter ook een belangrijke ecologische functie voor het stedelijk gebied. De specifieke impact hangt af van het ontwerp en de inrichting.

Bij de realisatie van een wadi is het van belang dat gebouwen of verharding worden gekoppeld aan de wadi, zodat regenwater wordt toegevoerd naar de wadi. Een maatregel kan zijn het afkoppelen van omliggende gebouwen of een reconstructie van de verharding. Een wadi realiseren zonder overige maatregelen te treffen is niet succesvol.

De natuurlijk ingerichte wadi's leveren veel plantensoorten op die nectar en stuifmeel bieden voor vlinders, bijen en andere insecten. Het meer vochtige karakter van de vegetatie in de wadi's zorgt voor een diversiteit in soorten. Vochtminnende soorten en bijbehorende vlinders krijgen hierdoor ook een plek in de gemeente.

De taluds zijn minimaal 1:3 in verband met onderhoud. De maatvoering van wadi's wordt over het algemeen bepaald door de bergingsopgave stedelijk water, de groene ruimte die er is en het stedelijk/landschappelijk ontwerp. Na de realisatie wordt de wadi ingezaaid. Als zadenmengsel wordt Cruydhoeck mengsel 'G3 Bloemrijk graslandmengsel voor jaarrond natte tot vochtige gronden' gebruikt.

Het beheer is gelijk aan het beheer van bloemrijk grasland. Dus: twee keer per jaar maaien en afvoeren waarbij ca. 20% wordt laten staan. Het maaisel wordt altijd afgevoerd. Het beheer wordt uitgevoerd door een cyclomaaiër en opraapwagen.

GEHEEL OMVORMEN NAAR BLOEMRIJK GRAS, 2 KEER PER JAAR MAAIEN MET SINUSBEHEER

Op de aangewezen locaties bestaat de kans om de aanwezige gazons om te vormen naar bloemrijk gras. Bloemrijk grasland wordt getypeerd door een grote hoeveelheid (bloemdragende) kruiden en verschillende grassoorten. Afhankelijk van de locatie kan de vegetatie bloem- of juist grasrijker zijn en bevat soms bijzondere flora. In het bloemrijk

gras is het kruidenaandeel minimaal 20% en het overige deel bestaat uit grassoorten.

In de stedelijke omgeving wordt sneller resultaat verlangd. Om bloemrijk gras te realiseren wordt daarom de zode verwijderd en ingezaaid. De bovenste 10 cm wordt gefreesd, de grond wordt geëgaliseerd en vervolgens wordt er ingezaaid met een bijpassend mengsel. Het mengsel is afhankelijk van de bodemsamenstelling, maar generiek kan het 'Deventer mengsel' van Cruydhoeck worden toegepast.

Wanneer de aangewezen locaties zijn omgevormd bestaat het beheer uit het twee keer per jaar maaien en afvoeren van de vegetatie. Gezien de oppervlakte kan sinusbeheer worden toegepast op de aangewezen locatie.

GEHEEL OMVORMEN NAAR BLOEMRIJK GRAS, 1-2 KEER PER JAAR GEFASEERD MAAIEN

Op deze geselecteerde locaties is het mogelijk het bestaande gazon volledig om te vormen tot een bloemrijk grasland. De bloemrijke grassdelen die één keer per jaar worden gemaaid zijn hoger dan wanneer twee keer per jaar wordt

gemaaid. Twee keer per jaar maaien kan vaak nodig zijn om verhouting tegen te gaan, ervoor te zorgen dat er een tweede bloei komt of om te voorkomen dat de vegetatie gaat liggen en de bodem verstikt. Voedselrijke delen worden twee keer per jaar gemaaid, minder voedselrijke delen kunnen één keer per jaar worden gemaaid. Het omvormen van gazon naar bloemrijk gras wordt gerealiseerd door het frezen van de bovenste 10 cm, het egaliseren van deze laag en deze vervolgens in te zaaien. Welk mengsel geschikt is, is afhankelijk van de voedselrijkdom en vochtuithouding. Voor gemeente Deventer heeft Cruythoeck een generiek mengsel ontwikkeld die op elke locatie kan worden ingezaaid: het 'Deventer mengsel'.

Wanneer de aangewezen locaties zijn omgevormd bestaat het beheer uit het één of twee keer per jaar maaien en afvoeren van de vegetatie. Gezien de oppervlakte en de overige situatie kan gefaseerd worden gemaaid. Door het sparen van vegetatie worden poppen en eitjes van vlinders gespaard en wordt een continu nectaraanbod geboden. Van de vegetatie wordt 80% gemaaid. Het maaien gebeurt met een (kleine) cyclomaaiër, het maaisel blijft 3-5 dagen liggen, wordt

vervolgens op rillen gelegd en met een (kleine) opraapwagen afgevoerd.

GEHEEL OMVORMEN NAAR BLOEMRIJK GRAS, 1-2 KEER PER JAAR VOLLEDIG MAAIEN

Deze aangewezen delen kunnen ook worden omgevormd naar bloemrijk gras om de biodiversiteit te versterken. De delen worden gefreesd en ingezaaid om snel een bloemrijk resultaat te krijgen. Het beheer op de aangewezen plekken bestaat uit het één tot twee keer maaien per jaar. Gezien de oppervlakte, functie of ligging van de om te vormen vakken, worden deze in zijn geheel gemaaid. Tijdens de beheerrondes wordt geen vegetatie gespaard.

GEDEELTELIJK OMVORMEN NAAR BLOEMRIJK GRAS, 2 KEER PER JAAR GEFASEERD MAAIEN

Deze locaties kunnen maar gedeeltelijk worden omgevormd naar bloemrijk gras. Bijvoorbeeld omdat het grasvak deels een speelfunctie heeft. De speelfunctie moeten worden behouden, maar om de biodiversiteit te stimuleren kan wel een deel worden omgevormd naar bloemrijk gras. De delen worden omgevormd door het frezen en inzaaien met het 'Deventer mengsel' van Cruythoeck. Wanneer deze delen zijn

omgevormd bestaat het beheer uit het twee keer maaien per jaar, waarbij 20% per maaibeurt wordt gespaard.

GEDEELTELIJK OMVORMEN NAAR BLOEMRIJK GRAS, 2 KEER PER JAAR GEHEEL MAAIEN

Ook deze delen kunnen deels worden omgevormd naar bloemrijk gras door de gazondelen te frezen en in te zaaien. De delen kunnen niet geheel worden omgevormd, omdat deze nog een speelfunctie of andere functie hebben. Gezien de situatie van deze locaties is het gefaseerd maaien ongewenst. Van de vegetatie wordt 100% gemaaid.

3.3 RESULTATEN

In de tabel zijn de resultaten te zien van de GIS-analyse. Per strategie zijn de oppervlaktes van de om te vormen gazonvakken of anders te beheren objecten opgesomd. Bij het geheel omvormen zijn de oppervlaktes met 0,9 vermenigvuldigd. Dit is gedaan omdat de eerste meter in elk vak altijd als gazon wordt beheerd. Bij de vakken die gedeeltelijk kunnen worden omgevormd zijn oppervlaktes met 0,6 vermenigvuldigd. De oppervlaktes zijn daarom een indicatie. De daadwerkelijke oppervlaktes kunnen pas worden berekend wanneer de om te vormen delen precies worden ingetekend.

Binnen dit actieplan is bepaald dat binnen gemeente Deventer op 131.666 m² een aanpassing in het maaibeheer kan worden gedaan om de biodiversiteit te versterken binnen de grasvegetatie. Binnen dit areaal bestaat de kans om vegetatie te sparen tijdens maairondes of sinusbeheer toe te passen. Door deze aanpassing wordt de bloeiperiode, oftewel de som van de weken waarin planten gedurende het hele jaar bloeien, verlengd. Hierdoor kan een bloeiperiode worden gerealiseerd die zich uitstrekt van april tot en met oktober. Door vegetatie te sparen, ontstaat een continu

nectaraanbod voor insecten. De strategieën zijn verder geprioriteerd aan de hand van een aantal factoren. De kansen met prioriteit één zijn eenvoudig te realiseren en kunnen worden meegenomen in het bestek van 2025. Het gaat hierbij om 106.014 m² aan aanpassingen in maaibeheer. Deze aanpassing in beheer is nagenoeg kostenneutraal.

Ook bestaat de kans om 324.035 m² om te vormen van gazon naar bloemrijk gras. Deze omvorming draagt aanzienlijk bij aan de biodiversiteit door het bieden van nectarhoudende bloemen en een verscheidenheid aan waardplanten. Bij deze omvorming is het noodzakelijk om de bodem in te zaaien met een passend kruidenmengsel. Het omvormen van deze gazondelen vraagt om investeringskosten. Er is budget nodig om de delen te frezen en in te zaaien. Daarnaast zijn er extra beheerkosten na de realisatie van het bloemrijk gras.

De eenvoudige omvormingskansen hebben prioriteit twee en het gaat hierbij in totaal om 188.672 m². De omvormingskosten voor dit gehele areaal zijn ca. € 651.200. De omvormingskosten van prioriteit drie en vier kosten in totaal € 277.282.

3.4 AANBEVELINGEN

Binnen de gemeente Deventer wordt schapenbegrazing toegepast als beheermaatregel. Begrazing zorgt voor reliëf en variatie in de vegetatie en is ecologisch waardevol. Het is daarom aan te bevelen om het areaal waar begrazing wordt toegepast te vergroten. Echter wordt aangeraden om delen met bijzondere flora niet te begrazen maar gericht maaibeheer toe te passen.

Er zijn een aantal buitenkansjes aanwezig binnen het beheerareaal. Deze kansen komen voort uit wensen van bewoners of kansen die zorgen voor een grote impact. Het kan zijn dat deze vanuit de analyse een lage prioritering heeft maar vanwege het maatschappelijk belang is het waardevol om deze wel op kort termijn uit te voeren. Zo is het omvormen van de berm van de Overstichtlaan een buitenkans. Jaarlijks komen hier vragen over vanuit bewoners. Ook is het omvormen van de berm langs de Leonard Springerlaan, Centuurbaan en de Alferinklaan een buitenkans. Het omvormen van deze vegetatie zorgt voor een netwerk aan bloemrijk gras.

Tabel 1. Resultaten GIS-analyse

STRATEGIE AANPASSING BEHEER TECHNIEK	OPPERVLAKTE
GEFASEERD MAAIEN TIJDENS BEHEERRONDES. DELEN LATEN STAAN	50.962 m ²
SINUSBEHEER TOEPASSEN, 1 KEER PER JAAR MAAIEN	3.669 m ²
SINUSBEHEER TOEPASSEN, 2 KEER PER JAAR MAAIEN	77.036 m ²
GRAASDRUK VERLAGEN	124.495 m ²

STRATEGIE OMVORMING - NIEUWE INRICHTING	OPPERVLAKTE	KOSTEN OMVORMING	EXTRA JAARLIJKSE BEHEERKOSTEN
GEHEEL OMVORMEN NAAR BLOEMRIJK GRAS. VOLLEDIG 1 KEER MAAIEN	1.826 m ²	€ 6.842	€ 731
GEHEEL OMVORMEN NAAR BLOEMRIJK GRAS. VOLLEDIG 2 KEER MAAIEN	89.180 m ²	€ 334.125	€ 35.672
GEHEEL OMVORMEN NAAR BLOEMRIJK GRAS. GEFASEERD 1 KEER MAAIEN	1.809 m ²	€ 6.781	€ 724
GEHEEL OMVORMEN NAAR BLOEMRIJK GRAS. GEFASEERD 2 KEER MAAIEN	71.972 m ²	€ 269.648	€ 28.789
GEHEEL OMVORMEN NAAR BLOEMRIJK GRAS. SINUSBEHEER TOEPASSEN, 2 KEER MAAIEN	22.600 m ²	€ 84.673	€ 9.040
GEDEELTELIJK OMVORMEN NAAR BLOEMRIJK GRAS. VOLLEDIG 2 KEER MAAIEN	15.958 m ²	€ 59.787	€ 6.383
GEDEELTELIJK OMVORMEN NAAR BLOEMRIJK GRAS. GEFASEERD 2 KEER MAAIEN	39.283 m ²	€ 147.177	€ 15.713
GEHEEL OMVORMEN NAAR BLOEMRIJKE WADI. GEFASEERD 2 KEER MAAIEN	5.191 m ²	€ 19.448	€ 2.076

Tabel 2. Resultaten prioritering

PRIORITERING	OPPERVLAKTE	OMVORMINGSKOSTEN	EXTRA JAARLIJKSE BEHEERKOSTEN
PRIORITEIT 1	106.014 m ²	-	€ 468
PRIORITEIT 2	188.672 m ²	€ 651.200*	€ 69.524
PRIORITEIT 3	50.599 m ²	€ 173.637*	€ 18.538
PRIORITEIT 4	180.094 m ²	€ 103.645*	€ 11.066

*De aanpassingen in beheer zijn hierbij niet meegerekend

HOOFDSTUK 4:

BIJLAGE

BIJLAGE 1 BEREKENING ACTIEPLAN

MAATREGEL	OPPERVLAKTE	CORRECTIE	OPPERVLAKT TOTAAL	KOSTEN OMVORMING	EXTRA JAARLIJKSE BEHEERKOSTEN*
Gedeeltelijk omvormen naar bloemrijk gras. Gefaseerd 2 keer maaien.			39.283	€ 147.177	€ 15.713
Prioriteit 2	43.404	0,60	26.043	€ 97.571	€ 10.417
Prioriteit 3	10.203	0,60	6.122	€ 22.936	€ 2.449
Prioriteit 4	11.864	0,60	7.118	€ 26.669	€ 2.847
Gedeeltelijk omvormen naar bloemrijk gras. Volledig 2 keer maaien.			15.958	€ 59.787	€ 6.383
Prioriteit 2	23.370	0,60	14.022	€ 52.535	€ 5.609
Prioriteit 3	3.226	0,60	1.935	€ 7.251	€ 774
Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes. Delen laten staan.			50.962		
Prioriteit 1	25.309	1,00	25.309		
Prioriteit 4	25.652	1,00	25.652		
Geheel omvormen naar bloemrijk gras. Gefaseerd 1 keer maaien.			1.810	€ 6.781	€ 724
Prioriteit 2	2.011	0,90	1.810	€ 6.781	€ 724
Geheel omvormen naar bloemrijk gras. Gefaseerd 2 keer maaien.			71.971	€ 269.648	€ 28.789
Prioriteit 2	54.818	0,90	49.336	€ 184.842	€ 19.734
Prioriteit 3	14.439	0,90	12.995	€ 48.689	€ 5.198
Prioriteit 4	10.711	0,90	9.640	€ 36.118	€ 3.856
Geheel omvormen naar bloemrijk gras. Sinusbeheer toepassen, 2 keer maaien.			22.600	€ 84.673	€ 9.040
Prioriteit 2	25.111	0,90	22.600	€ 84.673	€ 9.040
Geheel omvormen naar bloemrijk gras. Volledig 1 keer maaien.			1.826	€ 6.842	€ 730
Prioriteit 2	2.029	0,90	1.826	€ 6.842	€ 730
Geheel omvormen naar bloemrijk gras. Volledig 2 keer maaien.			89.181	€ 334.125	€ 35.672

* De extra jaarlijkse beheerkosten zijn € 0,40 per m²

BIJLAGE 1 BEREKENING

MAATREGEL	OPPERVLAKTE	CORRECTIE	OPPERVLAKT TOTAAL	KOSTEN OMVORMING	EXTRA JAARLIJKSE BEHEERKOSTEN*
Prioriteit 2	58.870	0,90	52.983	€ 198.507	€ 21.193
Prioriteit 3	28.103	0,90	25.292	€ 94.760	€ 10.117
Prioriteit 4	12.117	0,90	10.905	€ 40.858	€ 4.362
Geheel omvormen naar bloemrijke wadi. Gefaseerd 2 keer maaien			5.191	€ 19.448	€ 2.076
Prioriteit 2	5.768	0,90	5.191	€ 19.448	€ 2.076
Graasdruk verlagen			124.495		
Prioriteit 4	124.495	1,00	124.495		
Sinusbeheer toepassen, 1 keer per jaar maaien.			3.669		
Prioriteit 1	3.669	1,00	3.669		
Sinusbeheer toepassen, 2 keer per jaar maaien.			77.036		
Prioriteit 1	77.036	1,00	77.036		
TOTAAL				€ 928.482	€ 99.128

* De extra jaarlijkse beheerkosten zijn € 0,40 per m²

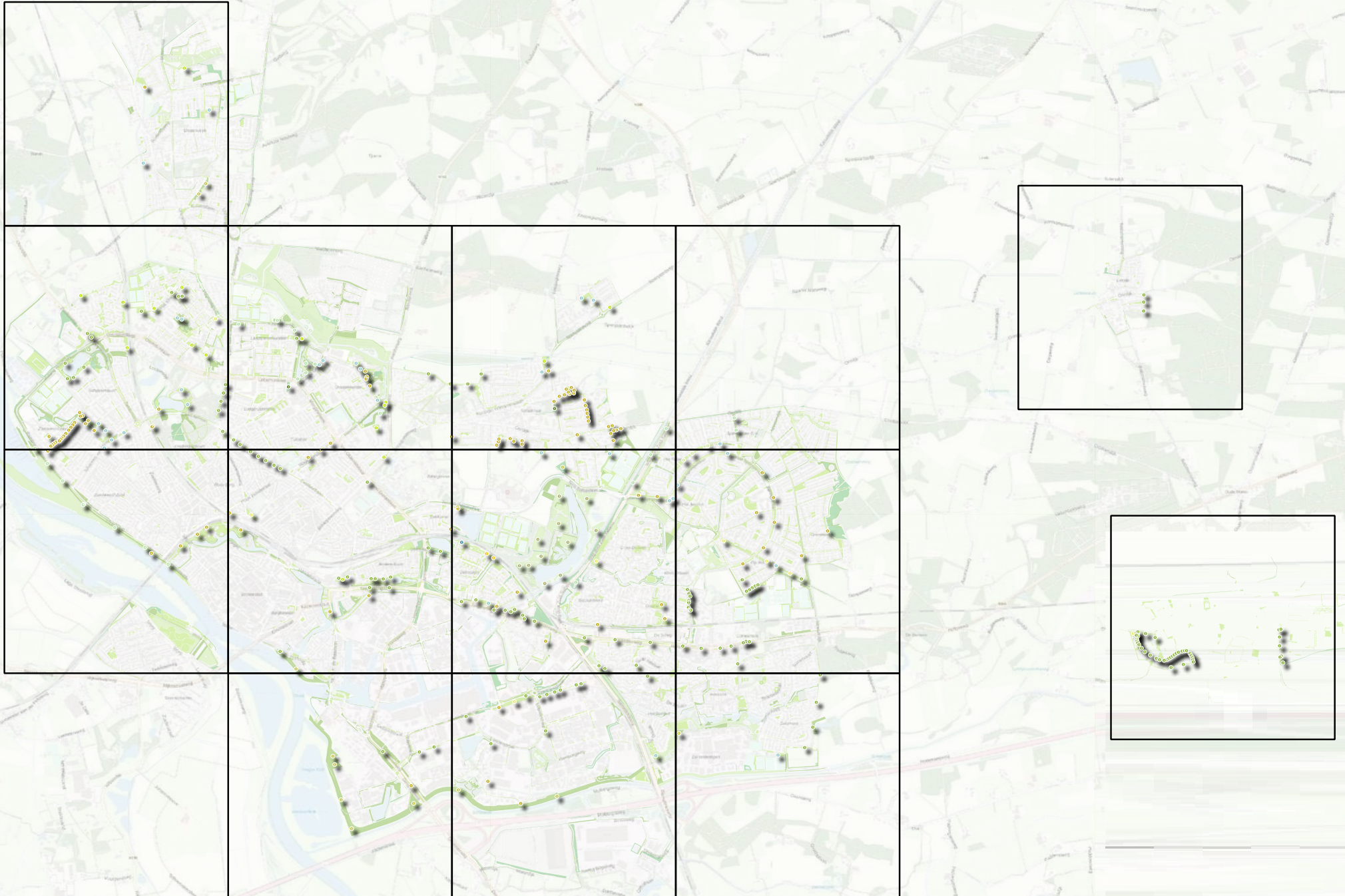
BIJLAGE 2 BEREKENING OMVORMING GAZON NAAR BLOEMRIJK GRAS

POST	OMSCHRIJVING	EENHEID	HOEEVEELHEID	PRIJS PER EENHEID	KOSTEN PER ARE (100 M2)
12	GAZON › REALISATIE BLOEMRIJK GRAS				
121	Aanleg				
12110	Maaien en afvoeren	are	1,00	€ 15,00	€ 15,00
12120	Frezen zode, diepte 10 cm.	are	1,00	€ 25,00	€ 25,00
12130	Onkruidbestrijding voorafgaand aan inzaaien (2x)	are	2,00	€ 32,00	€ 64,00
12140	afwerken terrein en inzaaien (bloemrijk mengsel)	are	1,00	€ 175,00	€ 175,00
122	Onderhoud				
12210	Monitoring vegetatie en handpicking ongewenste / overheersende kruiden (1x per jaar)				
12220	Maaien vegetatie (1x / jaar)				€ 7,00
	SUBTOTAAL				€ 286,00
9	STAARTPOSTEN				
	Uitvoeringskosten (6%)	EUR		6%	€ 17,16
	Algemenekosten (5%)	EUR		5%	€ 14,30
	Winst en risico (5%)	EUR		5%	€ 14,30
	Interne uren kosten	EUR		15%	€ 42,90
	Aanneemsom (excl.btw)				€ 374,66
	TOTAAL BEGROTING:				€ 374,66

BIJLAGE 3 INTERACTIEVE KAARTBIJLAGE

De bijlage wordt meegeleverd in een apart document, hieronder het kaartmateriaal in deze interactieve pdf.

OVERZICHTSKAART

DIEPENVEEN

Gedeeltelijk omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Gedeeltelijk omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 1 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 1 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x maaien met sinusbeheer

Geheel omvormen naar wadi, 2 x gefaseerd maaien

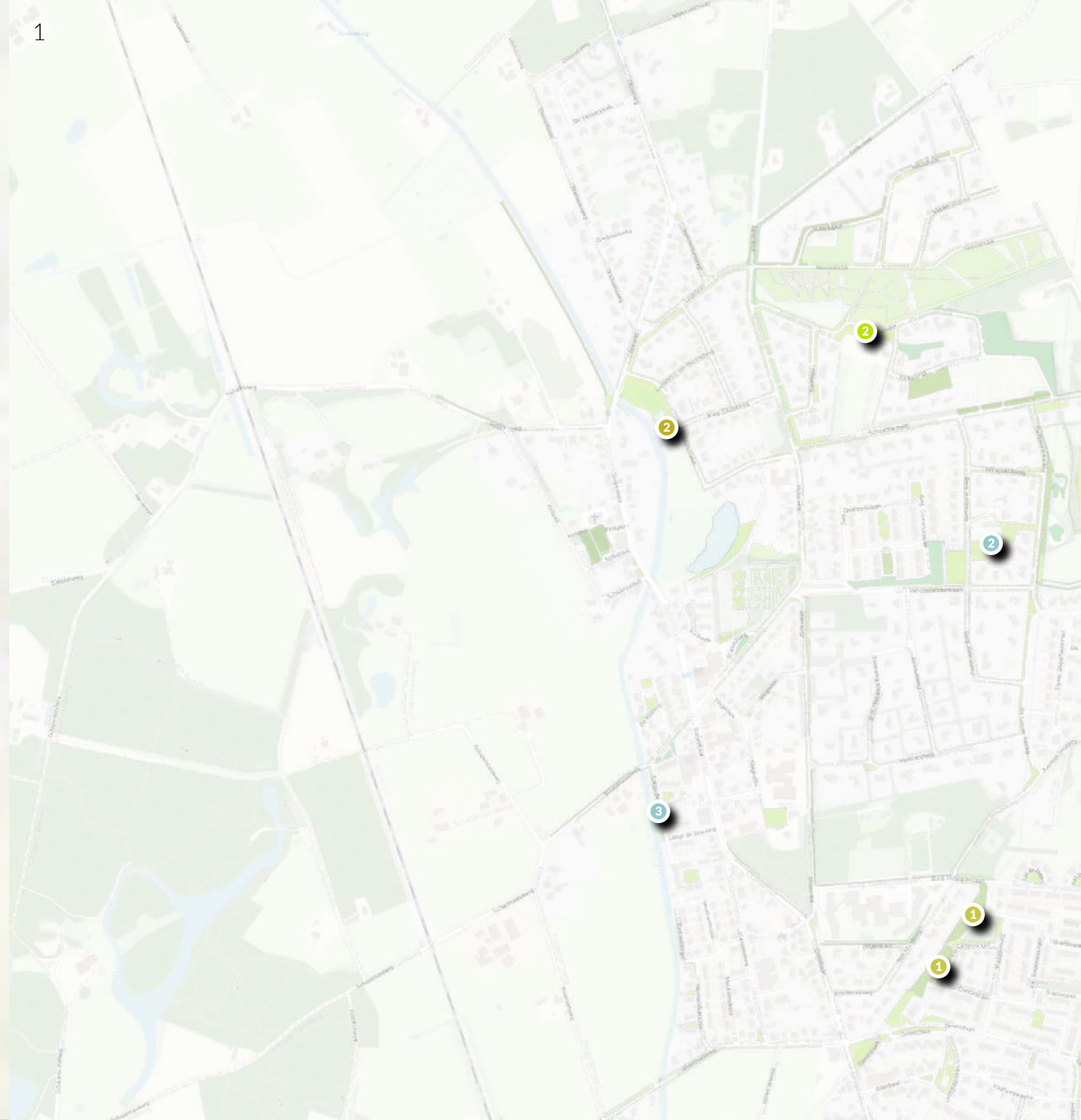
Graasdruk verlagen

Sinusbeheer toepassen, 1 x maaien

Sinusbeheer toepassen 2 x maaien

Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes

① Prioritering

BORGELE EN PLATVOET - ZANDWEERD

Gedeeltelijk omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Gedeeltelijk omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 1 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 1 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x maaien met sinusbeheer

Geheel omvormen naar wadi, 2 x gefaseerd maaien

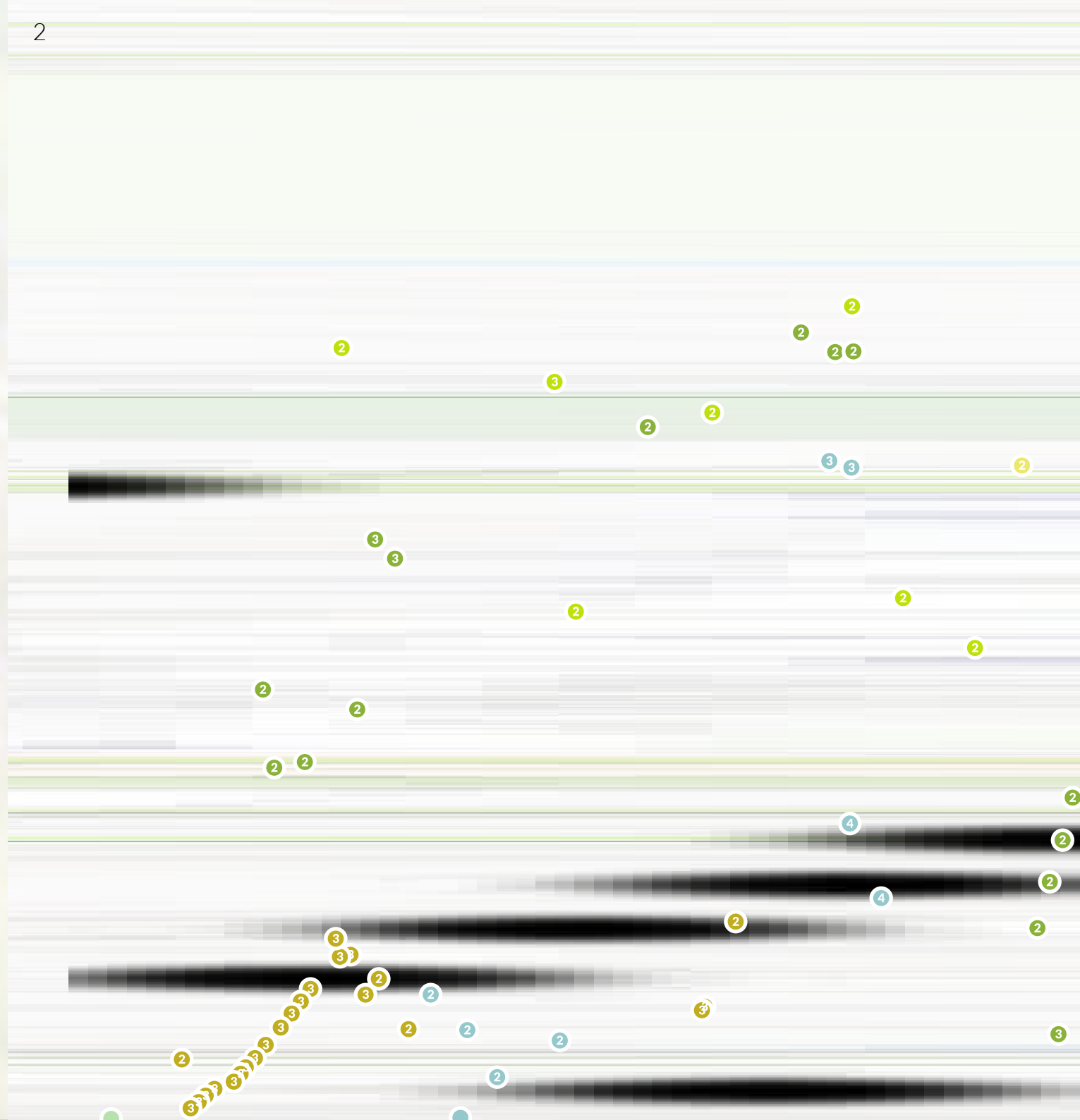
Graasdruk verlagen

Sinusbeheer toepassen, 1 x maaien

Sinusbeheer toepassen 2 x maaien

Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes

1 Prioritering

KEIZERSLAAN

Gedeeltelijk omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Gedeeltelijk omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 1 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 1 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x maaien met sinusbeheer

Geheel omvormen naar wadi, 2 x gefaseerd maaien

Graasdruk verlagen

Sinusbeheer toepassen, 1 x maaien

Sinusbeheer toepassen 2 x maaien

Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes

1 Prioritering

SCHALKHAAR

Gedeeltelijk omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Gedeeltelijk omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 1 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 1 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x maaien met sinusbeheer

Geheel omvormen naar wadi, 2 x gefaseerd maaien

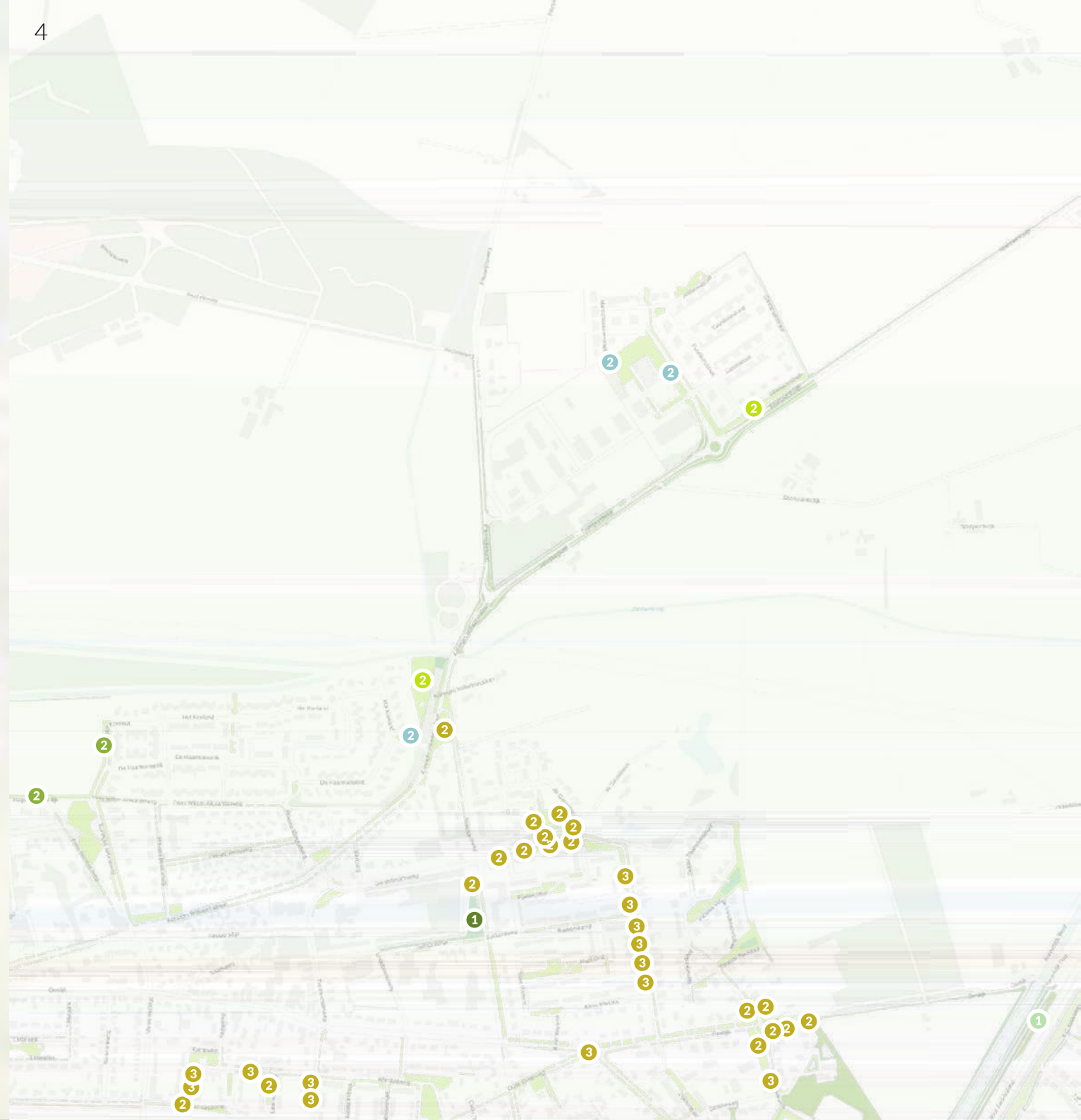
Graasdruk verlagen

Sinusbeheer toepassen, 1 x maaien

Sinusbeheer toepassen 2 x maaien

Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes

① Prioritering

COLMSCHATE - VIJFHOEK

Gedeeltelijk omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Gedeeltelijk omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 1 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 1 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x maaien met sinusbeheer

Geheel omvormen naar wadi, 2 x gefaseerd maaien

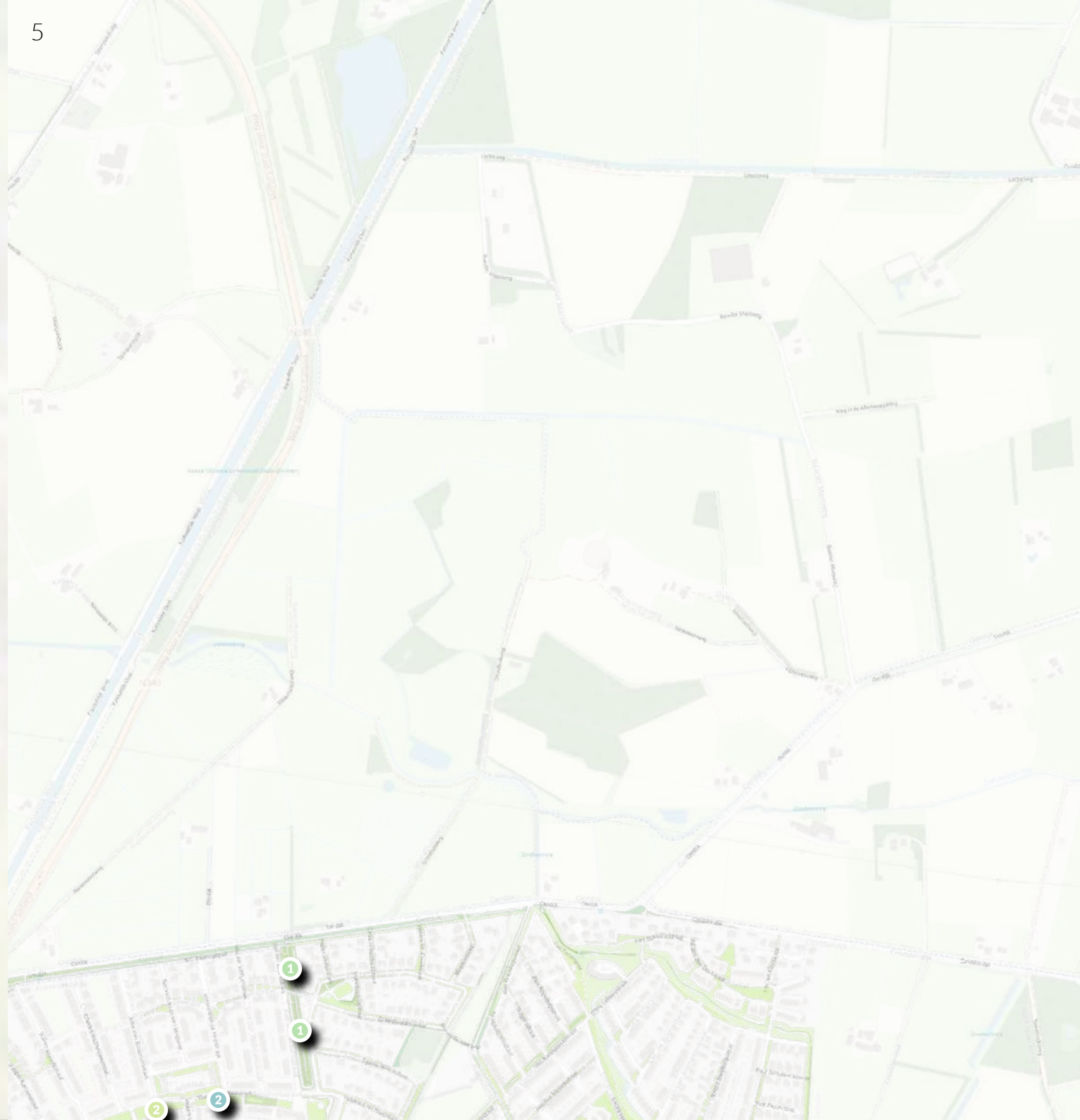
Graasdruk verlagen

Sinusbeheer toepassen, 1 x maaien

Sinusbeheer toepassen 2 x maaien

Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes

① Prioritering

ZANDWEERD - BINNENSTAD

Gedeeltelijk omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Gedeeltelijk omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 1 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 1 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x maaien met sinusbeheer

Geheel omvormen naar wadi, 2 x gefaseerd maaien

Graasdruk verlagen

Sinusbeheer toepassen, 1 x maaien

Sinusbeheer toepassen 2 x maaien

Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes

1 Prioritering

6

BINNENSTAD - VOORSTAD - RIVIERENWIJK EN BERGWEIDE

Gedeeltelijk omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Gedeeltelijk omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 1 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 1 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x maaien met sinusbeheer

Geheel omvormen naar wadi, 2 x gefaseerd maaien

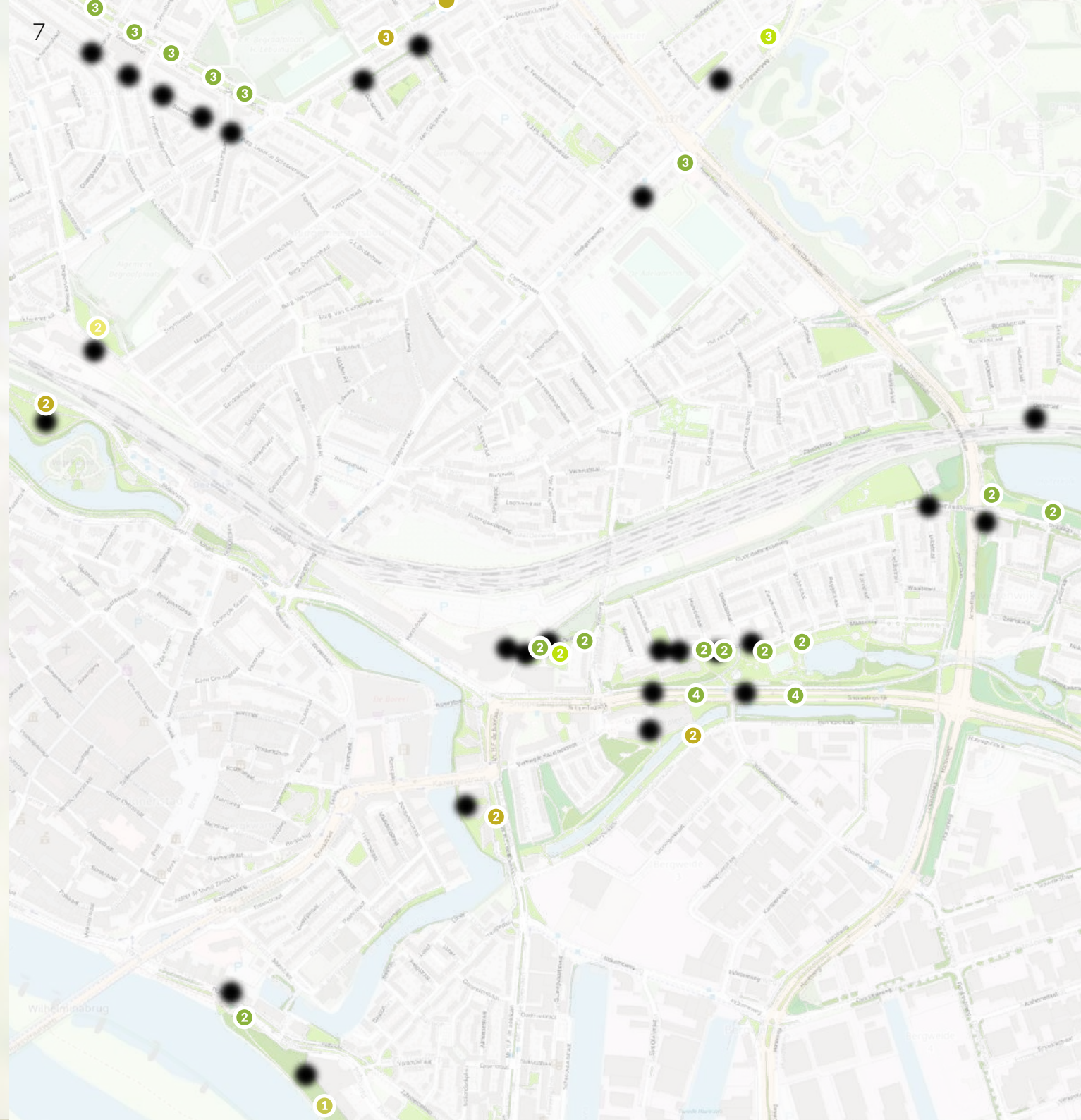
Graasdruk verlagen

Sinusbeheer toepassen, 1 x maaien

Sinusbeheer toepassen 2 x maaien

Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes

1 Prioritering

RIVIERENWIJK EN BERGWIDE - COLMSCHATE - VOORSTAD

Gedeeltelijk omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Gedeeltelijk omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 1 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 1 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x maaien met sinusbeheer

Geheel omvormen naar wadi, 2 x gefaseerd maaien

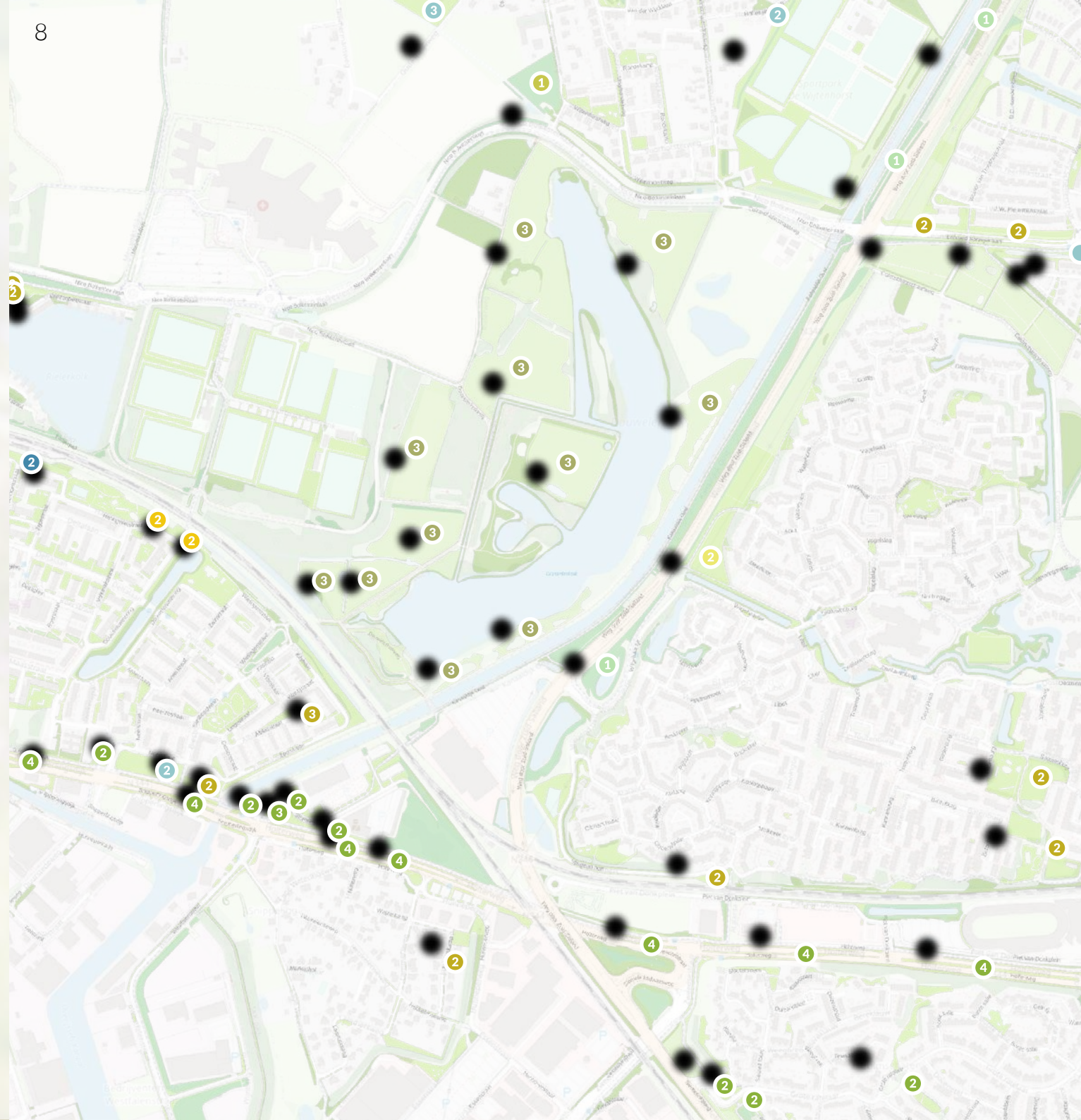
Graasdruk verlagen

Sinusbeheer toepassen, 1 x maaien

Sinusbeheer toepassen 2 x maaien

Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes

1 Prioritering

COLMSCHATE ZUID - VIJFHOEK

Gedeeltelijk omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Gedeeltelijk omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 1 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 1 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x maaien met sinusbeheer

Geheel omvormen naar wadi, 2 x gefaseerd maaien

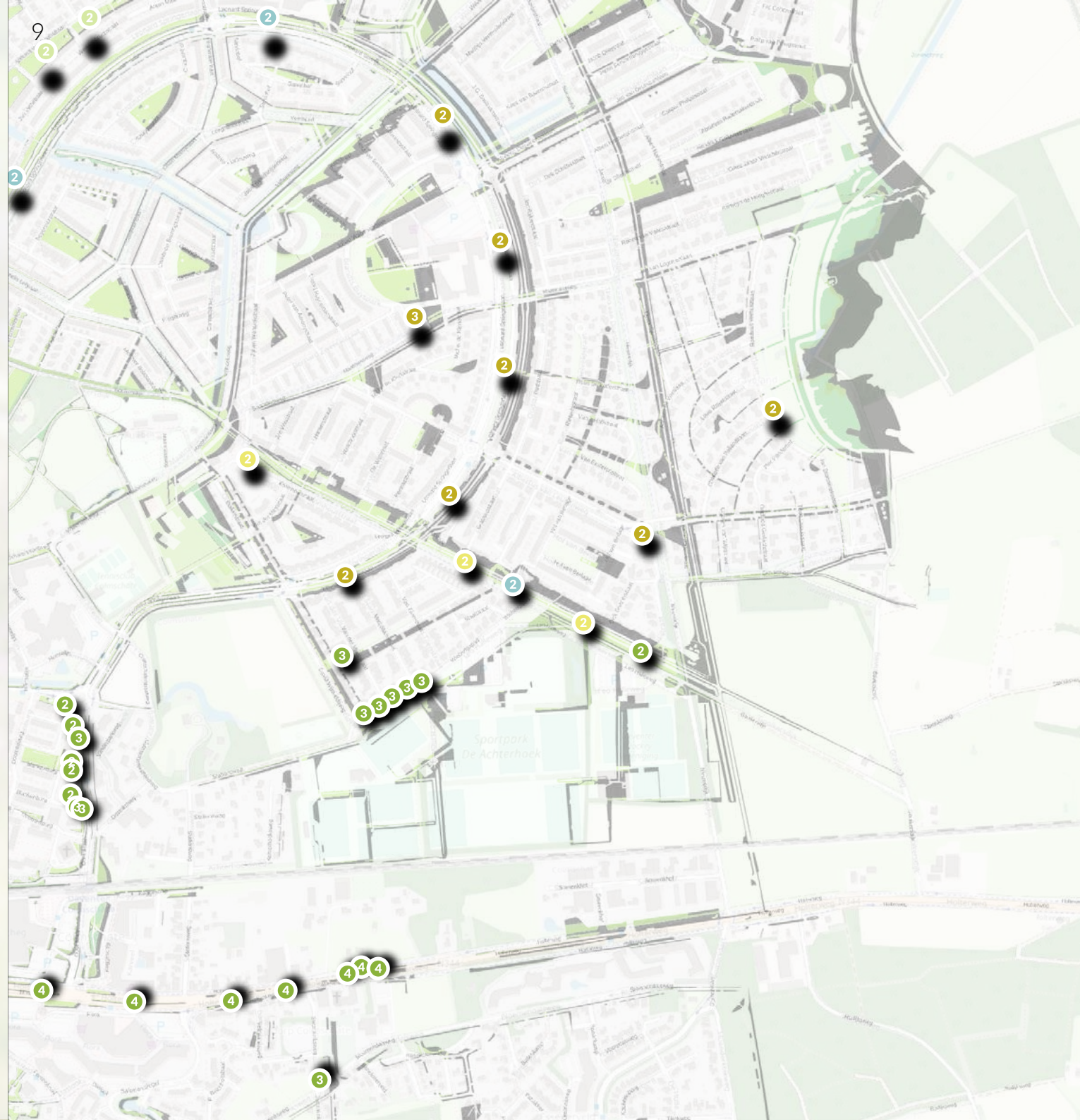
Graasdruk verlagen

Sinusbeheer toepassen, 1 x maaien

Sinusbeheer toepassen 2 x maaien

Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes

1 Prioritering

RIVIERENWIJK EN BERGWEIDE 1

Gedeeltelijk omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Gedeeltelijk omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 1 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 1 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x maaien met sinusbeheer

Geheel omvormen naar wadi, 2 x gefaseerd maaien

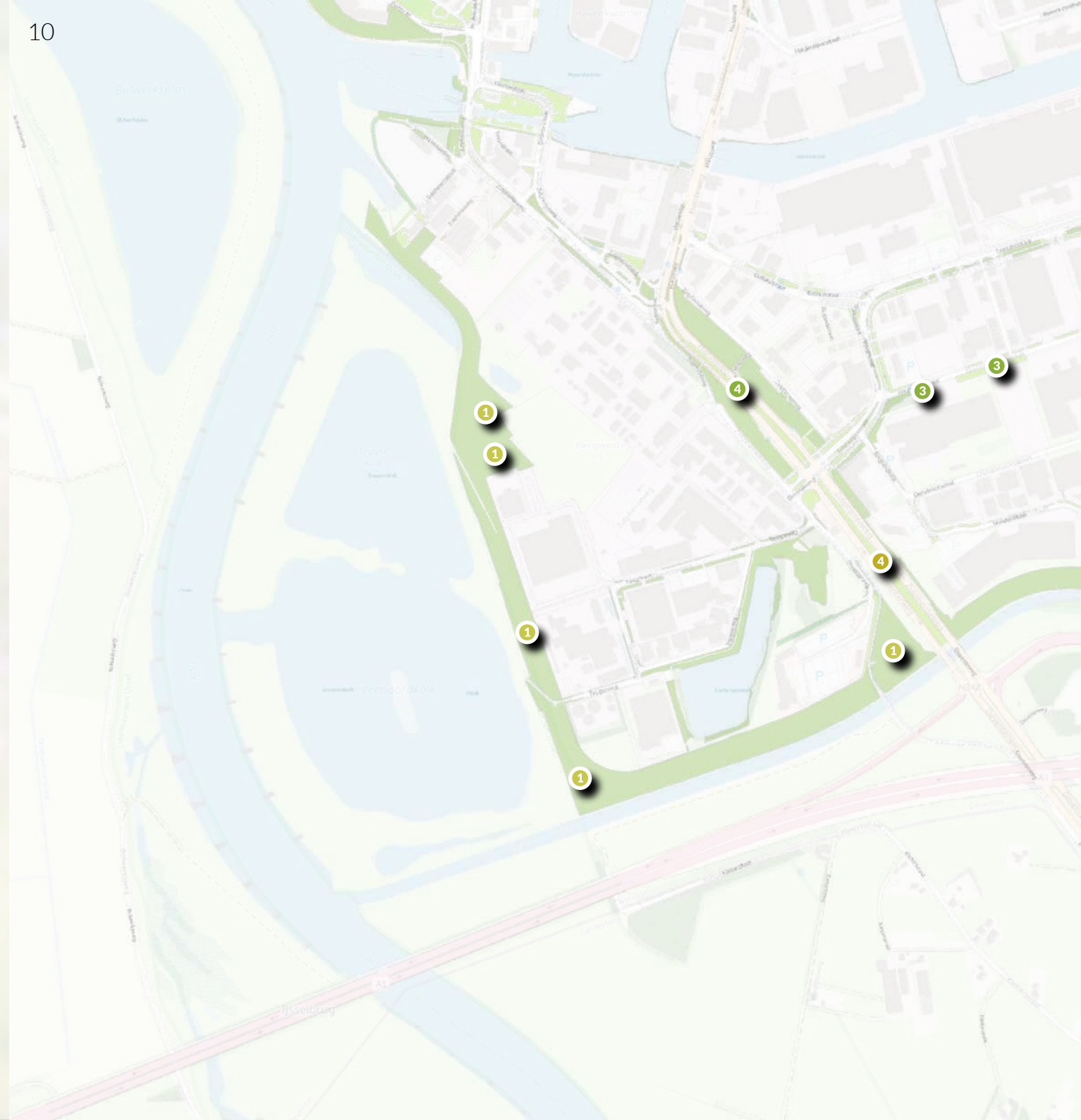
Graasdruk verlagen

Sinusbeheer toepassen, 1 x maaien

Sinusbeheer toepassen 2 x maaien

Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes

① Prioritering

DIEPENVEEN RIVIERENWIJK EN BERGWEIDE 2

Gedeeltelijk omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Gedeeltelijk omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 1 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 1 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x maaien met sinusbeheer

Geheel omvormen naar wadi, 2 x gefaseerd maaien

Graasdruk verlagen

Sinusbeheer toepassen, 1 x maaien

Sinusbeheer toepassen 2 x maaien

Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes

① Prioritering

COLMSCHATE - BATHMEN

Gedeeltelijk omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Gedeeltelijk omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 1 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 1 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x maaien met sinusbeheer

Geheel omvormen naar wadi, 2 x gefaseerd maaien

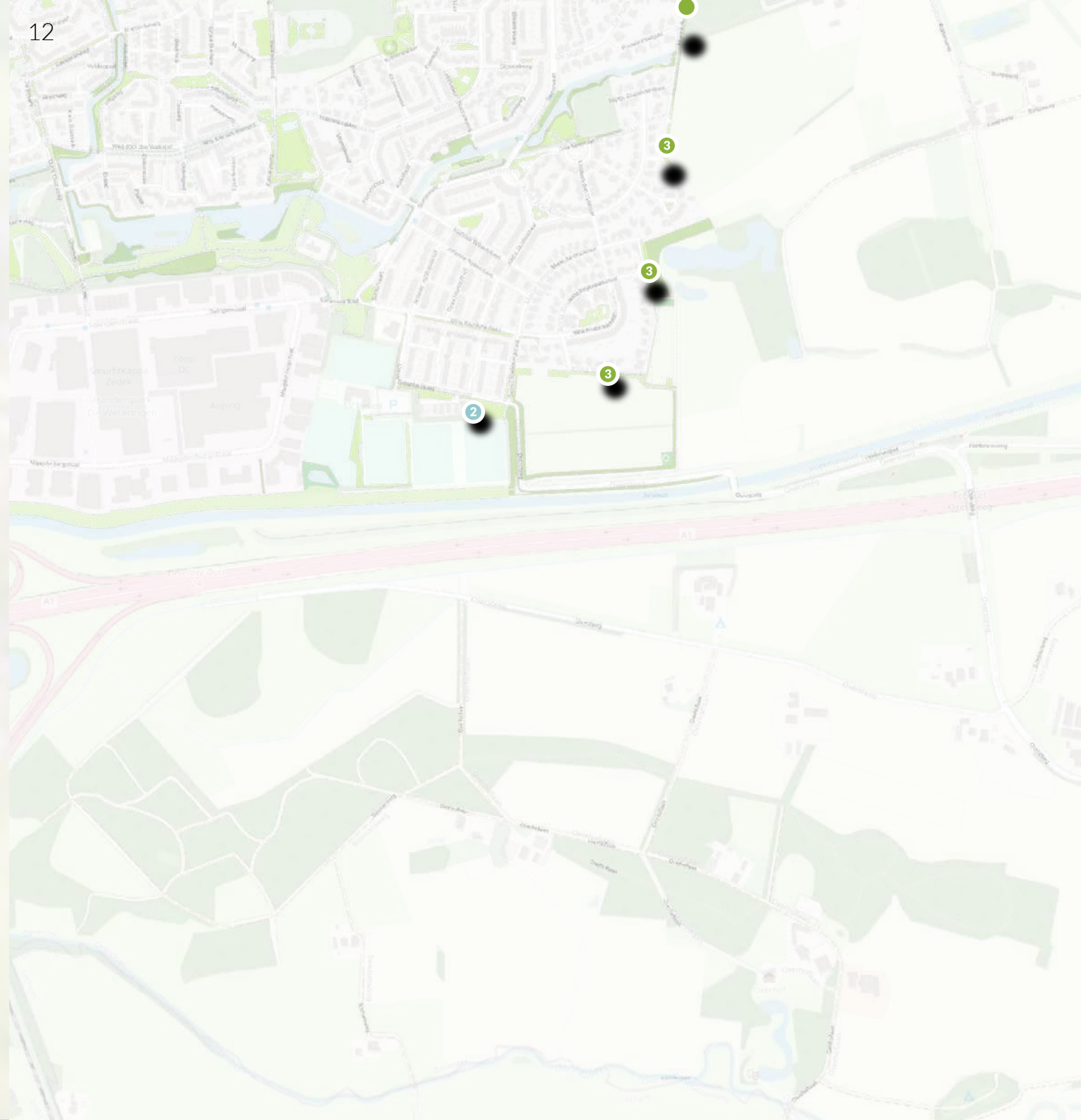
Graasdruk verlagen

Sinusbeheer toepassen, 1 x maaien

Sinusbeheer toepassen 2 x maaien

Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes

① Prioritering

LETTLE

Gedeeltelijk omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Gedeeltelijk omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 1 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 1 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x maaien met sinusbeheer

Geheel omvormen naar wadi, 2 x gefaseerd maaien

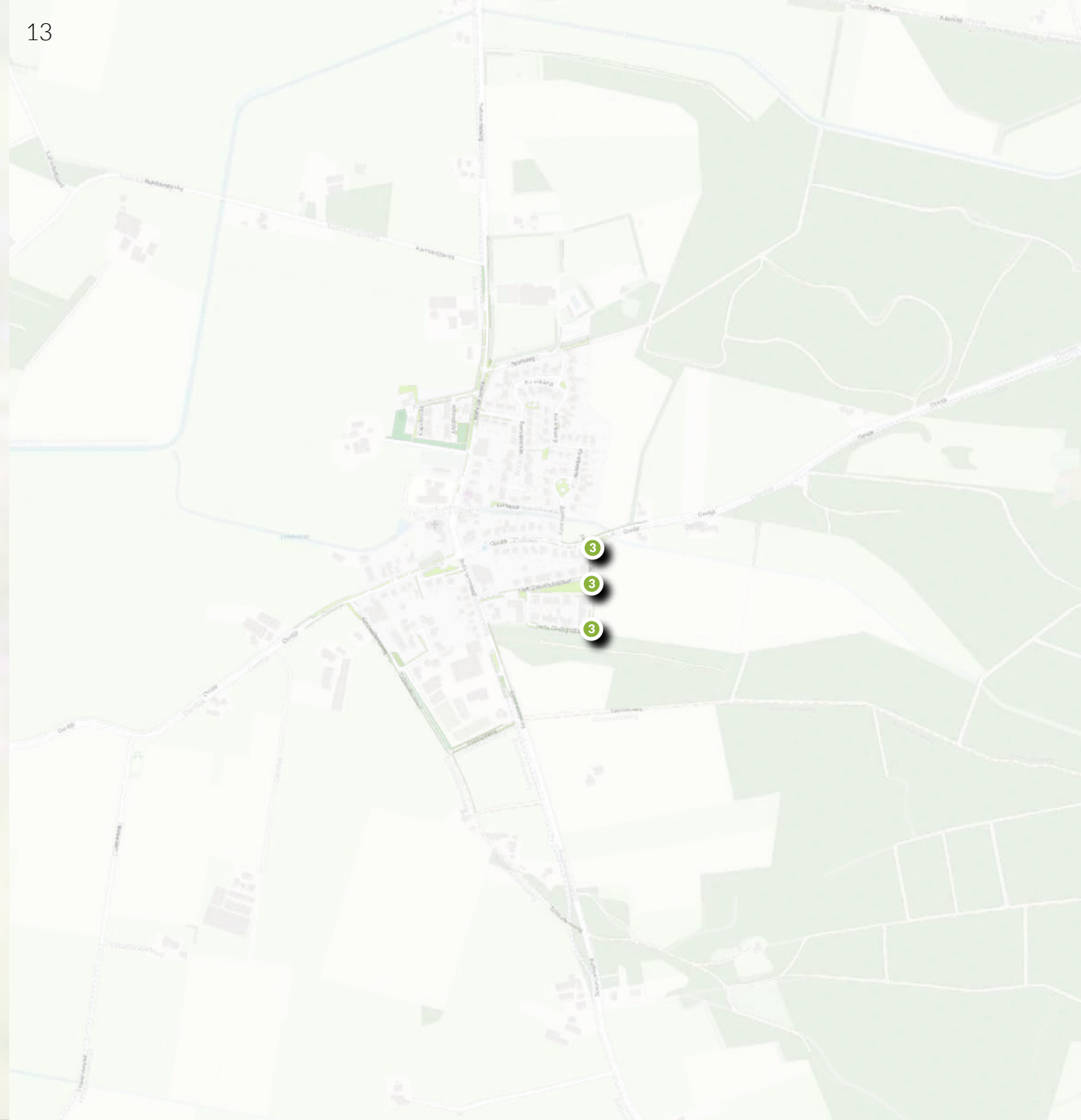
Graasdruk verlagen

Sinusbeheer toepassen, 1 x maaien

Sinusbeheer toepassen 2 x maaien

Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes

① Prioritering

BATHMEN

Gedeeltelijk omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Gedeeltelijk omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 1 x gefaseerd maaien

Geheel omvormen, 2 x volledig maaien

Geheel omvormen, 1 x volledig maaien

Geheel omvormen, 2 x maaien met sinusbeheer

Geheel omvormen naar wadi, 2 x gefaseerd maaien

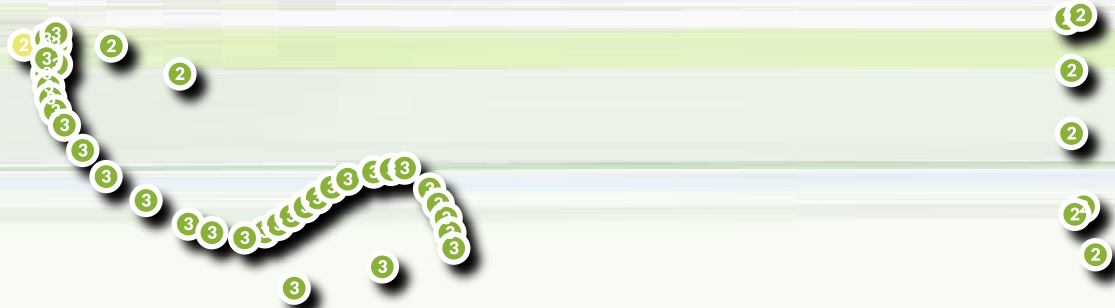
Graasdruk verlagen

Sinusbeheer toepassen, 1 x maaien

Sinusbeheer toepassen 2 x maaien

Gefaseerd maaien tijdens beheerrondes

① Prioritering

Werkwijze voor beleid en uitvoering van de Ecologie in Deventer

De groene kracht van de stad

Colofon

Auteurs: Govert Geldof, penvoerder
Erik Lam, stadsecoloog gemeente Deventer

Geldof c.s.
Holpijp 2
8804 RZ Tzum
www.geldofcs.nl

Start Uitvoeringsprogramma Ecologie: 28 juli 2009
Bestuursopdracht Uitvoeringsagenda Ecologie: 18 januari 2012
Collegebesluit Bestuursopdracht Beleidsagenda Ecologie: 11 september 2012
Collegebesluit Beleidsnota Ecologie Deventer: 2 juli 2013
Raadsbesluit Werkwijze voor beleid en uitvoering van de Ecologie in Deventer: 18 dec. 2013

Inhoudsopgave

1	Een nieuwe vorm voor beleid	4
2	Kansen voor natuur	7
	- Natuur in Deventer	7
	- Spanning economie en ecologie	8
	- Er zijn ook mooie voorbeelden	9
	- Bestaand natuurbeleid in Deventer	9
3	Leerervaringen fietstochten van 10 en 24 november	10
	- Kennis	10
	- Grootschalige natuurprojecten	10
	- Soorten die bijzondere aandacht vragen	10
	- Beheer en onderhoud	11
	- Het belang van educatie	11
4	Rode draden en ambitie	12
	- Rode draden benoemd door de deelnemers aan de fietstochten	12
	- Ambitie	13
5	Voorgesteld beleid: twee hoofdpunten	14
	- Verplichte inbreng ecologie voorafgaand aan ingrepen	14
	- Het aanwijzen van soorten als natuurambassadeurs	16
	- Filosofie achter de twee hoofdpunten	17
6	Twintig tinten groen	19
	- Inrichtingdialoog	19
	- Beheerdialoog	21
	- Dialoog rond natuurambassadeurs	23
	Dankwoord	25

Beleidsnota Ecologie Deventer

1. Een nieuwe vorm voor beleid

Op 11 september 2012 is door het college van B&W van Deventer opdracht gegeven een Beleidsagenda Ecologie op te stellen. Dit op uitdrukkelijk verzoek van de gemeenteraad om uitvoering te geven aan de derde peiler van de Visie Duurzaam Deventer (2009). Het gaat erom de acties te benoemen die bij gaan dragen aan de instandhouding en versterking van ecologische waarden in de gemeente Deventer, zowel door de gemeente zelf als door bewoners. Belangrijk vertrekpunt is dat veel mensen en organisaties welwillend zijn, maar behoefte hebben aan duidelijkheid. Uitdrukkelijk is gesteld dat de Beleidsnota Ecologie uitgevoerd moet worden binnen de reguliere begroting.

Ten behoeve van deze beleidsnota zijn twee fietstochten georganiseerd met leden van groene groepen en medewerkers van de gemeente, op 10 en 24 november 2012.

Voorliggende beleidsnota is in *co-creatie* met groene groepen tot stand gekomen. Niet door te vergaderen, maar door verhalen en ervaringen met elkaar te delen in het veld, daar waar mensen en natuur elkaar ontmoeten. Er zijn twee fietstochten georganiseerd, op 10 en 24 november 2012. De eerste fietstocht ging door de bebouwde omgeving van de stad Deventer, de tweede richtte zich op het buitengebied. Van deze fietstochten is een

uitgebreid verslag gemaakt: het *Deventer Natuurnarratief*. Daarin komen de deelnemers aan de fietstochten letterlijk aan het woord. Het Deventer Natuurnarratief laat zien dat Deventer qua natuur enorm veel te bieden heeft en dat er veel kansen aanwezig zijn voor de versterking van ecologische waarden. Echter, dat gaat niet vanzelf. Regelmatig gaat het goed, maar het komt nog steeds te vaak voor dat betrokkenen langs elkaar werken en waarden onnodig verdwijnen, of kansen gemist worden. Daarbij worden niet zelden onnodig hoge kosten gemaakt. Voorliggende beleidsnota is gefundeerd op het Deventer Natuurnarratief. De beleidsnota kan los worden gelezen, maar voor wie echt wil begrijpen hoe mensen en ecologie op elkaar inwerken in de praktijk van de gemeente Deventer, raden we aan het narratief te lezen. Het geeft geur en kleur aan het beleid dat we voorstaan.

Aan het eind van de twee fietstochten zijn we in een warme gelegenheid gaan zitten, in Dok H₂O en Bella Machina, en hebben de rode draden door de verhalen benoemd. Deze hebben we samengevat in deze beleidsnota. Ze maken duidelijk dat het bij het behoud en de versterking van ecologische waarden niet gaat om extra geld, maar om extra aandacht. Natuurkennis is volop aanwezig, echter deze komt onvoldoende in het spel. Daar willen we de komende jaren expliciet aandacht aan besteden.

Twee trends: meer kleine projecten en nieuwe vormen van governance

Bij de totstandkoming van deze beleidsnota hebben we geleerd dat co-creatie niet alleen prettig is, maar ook noodzakelijk. Twee trends in combinatie nopen ertoe. De eerste is dat de komende jaren minder sprake zal zijn van grootschalige projecten. Er zullen meer diverse en kleinschalige ingrepen worden gedaan in het stedelijk weefsel en het buitengebied. Dat geldt ook voor natuurontwikkeling. Gerben Visser van Stichting IJssellandschap verwoordt dat tijdens de fietstocht op 24 november als volgt: “De tijd van de grote natuurontwikkelingen is achter de rug.” Nieuwe projecten zoals het Wechelerveld en de Gooiermars worden niet meer gestart. “Ik denk dat de kansen voor natuur binnen Deventer de verbindingen tussen bestaande natuurgebieden betreft, waarbij Dassentunnels hele mooie voorbeelden zijn, en de agrarische randen, misschien: de akkerranden, de overhoekjes aan de randen. Ik heb geen idee hoe je dat moet organiseren, maar ik denk wel dat daar de kansen liggen.” Het betekent dat op microniveau gekeken moet worden naar wat er gebeurt en gaat gebeuren. Dat kan niet zonder de mensen die in Deventer wonen en veelal op vrijwilligersbasis zich inzetten voor de natuur. Zij zijn, zoals geconcludeerd tijdens de fietstochten “de ogen en oren van onze gemeente.”

“De tijd van de grote natuurontwikkelingen is achter de rug.”

De tweede trend die hier van belang is, hangt samen met de vorige en betreft governance. Vanwege de veranderende aard van projecten en de afnemende bron van financiën zullen processen anders moeten worden aangestuurd. De gemeentesecretaris van de gemeente

Rotterdam verwoordde dat recent als volgt: “Als overheid hebben we traditioneel twee teugels waarmee we de samenleving sturen. Dat zijn de *pegels* en de *regels*. Alle twee moeten we ze los durven laten nu.” En dat is niet eenvoudig. Het vraagt om nieuwe vormen van overheidsbemoediging. Geert Teisman, hoogleraar Bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit, geeft aan dat je als overheden sowieso minder beleid moet willen maken, “alleen voor die punten waarvan je denkt dat je als overheid een echte *meerwaarde* kunt realiseren.” Hij stelt nadrukkelijk: “Dus geen gestapelde doelen.” Ook stelt hij dat je wel visie mag opstellen, maar dat je daarin niet moet voorschrijven wat andere actoren moeten gaan doen. Het gaat er vooral om wat overheden zelf moeten, willen en kunnen. Dit sluit aan op de wens binnen de gemeente Deventer om beleid in co-creatie te laten ontstaan en uit te gaan van een netwerkorganisatie.

“Dus geen gestapelde doelen.”

Voorliggende beleidsnota is het resultaat. We tonen geen uitgebreide analyses en rijen doelen, maar laten zien hoe de praktijk werkt en welke aanscherpingen we gezamenlijk kunnen aanbrengen om ecologische waarden in Deventer te behouden en te versterken.

In het gebied van de Gooiermars staan op 24 november de koeien nog buiten.

2. Kansen voor natuur?

Natuur in Deventer

Deventer verkeert in de bijzondere omstandigheid dat er een groot scala aan natuurtypen aanwezig is. Globaal gezien is er een gradiënt aanwezig die loopt van de natte kleiige uiterwaarden langs de IJssel via de landgoederen en beken en weteringen naar de droge dekzandruggen in het oosten.

In dit gradiënt kunnen we vele specifieke onderdelen ontdekken, die eigen soorten flora en fauna herbergen met vaak regionale of zelfs nationale betekenis. De hotspots hieronder zijn via de Natuurbeschermingswet en/of Europese wetgeving beschermd. Zo is een groot deel van de IJsseluiterwaarden Natura 2000 gebied en Ecologische Hoofdstructuur. Van belang zijn daar onder andere slikkige rivieroeveren, stroomdalgraslanden, ruigten en zomen, schrale hooilanden en zachthoutoibossen, diverse vissoorten zoals de Bittervoorn en de Rivierdonderpad, veel vogelsoorten waaronder Porseleinhoen, Kwartelkoning, eenden, ganzen en weidevogels, maar ook de Rivierrombout. Een ander Natura 2000 gebied is de Slenk in het Oostermaet bij Lettele. Dit terrein is bekend om schrale graslanden met bijzonderheden als Grote keverorchis, Moerasviooltje en Zwarte zegge. Ook komen er vele vlindersoorten voor.

Belangrijke gebieden buiten Natura 2000 zijn gedeeltelijk beschermd in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS omvat globaal gezien de landgoederengordel ten noorden en oosten van Deventer. Hier en daar zijn er op deze landgoederen stukken oud bos aanwezig met typische bossoorten als Witte klaverzuring, Daslook, Bosanemoon en Gewone salomonszegel, spechten, Bosuil, Wespendif en Boomarter en diverse vleermuissoorten maar ook de Das. Van belang zijn ook sommige weteringen die dankzij natuurontwikkelingsprojecten meer ruimte bieden aan oever- en moerassoorten (Gevlekte rietorchis). De beide aanwezige beken Schipbeek en Dortherbeek herbergen typische beekgebonden natuur als vissoorten (bijvoorbeeld Kopvoorn en Serpeling) maar ook bijzondere libellensoorten zoals de Weidebeekjuffer en de Beekrombout.

De Gooiermars wordt beschouwd als het brongebied van de Zandwetering en heeft specifieke kwelafhankelijke natuur. Genoemd worden diverse orchideeënsoorten en de op Europese schaal zeldzame Kruidmoeras. Ook komt de regionaal zeldzame Zompsprinkhaan er voor.

Het Wechelerveld is een restant heide alwaar diverse bijzondere soorten aanwezig zijn zoals Klokjesgentiaan, Aardbeivlinder en Heidezandbij.

Naast deze beschermde gebieden zijn er nog tal van andere terreinen die kenmerkende en beschermde soorten herbergen. Deze spelen een belangrijke rol in het verbinden van de natuurterreinen. Zo zijn bijvoorbeeld in het Langenbergerveld vrijwel alle dagvlindersoorten vastgesteld die ooit in Deventer zijn waargenomen. Verder komt ook in de bebouwde kom

natuur voor. Specifiek zijn soorten als Gierzwaluw, Huismus en muurplanten (Muurleeuwebek en Muurvaren). Het zou te ver voeren dit allemaal in deze beleidsnota te behandelen. Wel mag men er zich van bewust zijn dat er echt veel soorten voorkomen. Wat nu bekend is: 400 paddenstoelen, 700 planten, 2000 insecten/ongewervelden, 43 vissen, 11 amfibieën/reptielen, 280 vogels en 40 zoogdieren.

Spanning economie en ecologie

Bijzondere natuur heeft het moeilijk. Vrijwel iedereen vindt dat natuur belangrijk is, maar in de praktijk gaat er weleens wat mis. Een kleine illustratie gaat over de foto op deze pagina. Op een locatie langs de Ceintuurbaan komt, als enige bekende plek in Deventer, de Akkergeelster voor. Op 10 november hebben we de locatie bezocht. Drie dagen daarna lag er een hoop grond, exact op de plek van deze zeer zeldzame plant. Erik Lam, ecooloog bij de gemeente, zegt hier het volgende over: “Dan denk je van ‘hoe kan dat nou? Dat heb ik toch proberen te voorkomen?’ Dat is dus mislukt, zo blijkt. Ik ben ernaar toegegaan en heb met de werklui gesproken die met die weg aan de gang zijn. ‘Ja, dat weten wij helemaal niet! We moesten die grond even kwijt en dat is een open plekje. Hup, makkelijk zat.’ Er zat dus kennelijk weinig regie op. Dus ik ging terug naar de wijkbeheerders die ik eerder gesproken had en die zeiden van ‘oh, ik wist niet eens dat ze al begonnen waren met het werk.’ Het blijkt dat er weer een nieuwe projectleider op zit die ik nog niet had gesproken. Hij had de informatie ook niet doorgekregen. Hij had er echter wel veel begrip voor en heeft de volgende dag meteen de berg zand weer weggehaald.”

De locatie waar de zeer zeldzame Akkergeelster voorkomt. Drie dagen na ons veldbezoek op 10 november is er een laag grond op gelegd.

Er zijn ook mooie voorbeelden

Maar het is niet alleen kommer en kwel. Erik Lam komt met een ander voorbeeld: “Ook een keer, toen er een klein nieuwbouwwijkje moest verrijzen. De vleermuizen kwamen daardoor in de knel. Toen dacht ik ‘het zou mooi zijn als we daar een winterverblijfplaats voor vleermuizen gaan bouwen. Ter compensatie.’ Dus dat leg ik her en der in de week. Ik kom bij de civieltechnische medewerker en die zegt: ‘oh, dat heb ik vorig jaar ook al bedacht en ik heb hem al helemaal uitgetekend. Die gaan we gewoon maken.’ Dus dan valt mijn mond open. Dat vind ik natuurlijk geweldig. Ik ben geen roepende in de woestijn, maar in deze organisatie heb je ook allerlei andere mensen die hart voor natuur hebben... en dat ook verwerken in hun werk. Ze roepen het niet alleen, ze doen er ook wat mee.”

“In deze organisatie heb je ook allerlei andere mensen die hart voor natuur hebben...”

Bestaand natuurbeleid in Deventer

Deze beleidsnota begint niet bij nul. Hieronder is een beknopt overzicht weergegeven van projecten die de afgelopen jaren zijn afgerond of nog lopen:

- Waar mogelijk wordt initiatief genomen óf wordt medewerking verleend om te komen tot verbetering van ecologische waarden door middel van herinrichting of een meer op natuurwaarden afgestemd beheer. Dit is gedaan bij grote projecten zoals Ruimte voor de Rivier, Herinrichting Veenoordkolk en de natuurontwikkeling in de Gooiermars. Voorbeelden van kleinere projecten zijn de ecologische opwaardering van het Wechelerveld, het beheer van diverse kleine terreinen van de gemeente zelf, Masterplan Zandwetering, Masterplan Schipbeek, natuurontwikkeling bij diverse weteringen, beheer Douwelerkolk/Vlierspark, aanleg dassentunnels Raalterweg en de aanleg en/of facilitering van diverse paddenvoorzieningen.
- Er zijn diverse soortgerichte activiteiten ontplooid (waar nog veel meer soorten van profiteren) zoals de aanleg van poelen voor de Kamsalamander, aanleg vleermuisverblijfplaatsen, broedgelegenheid stimuleren voor Steenuil en Gierzwaluw, aanleg van een bijenlint en behoud muurvegetaties.
- Vrijwilligers van de groene organisaties worden (op beperkte schaal) gefaciliteerd ten behoeve van maatregelen die de ecologie stimuleren (IVN Paddenwerkgroep, IVN Vleermuiswerkgroep, Zoogdierwerkgroep Deventer, KNNV, Groene Knoop, Vogelwerkgroep De IJsselstreek, Transitiontown).
- Er is een adviesraad Natuur en Milieu ingesteld en het Platform Natuur en Milieu wordt door de gemeente ondersteund.
- Er zijn criteria gesteld waaraan een Natuurtoets moet voldoen.
- Bij het verlenen van een Omgevingsvergunning is de Flora- en faunawet aangehaakt.
- Er bestaat een Natuureducatiecentrum (De Ulebelt).
- Er wordt gewerkt aan een beter inzicht in de ecologie van Deventer door inventarisaties naar flora en fauna uit te laten voeren en een databank van de bestaande gegevens op te zetten.

3. Leerervaringen fietstochten van 10 en 24 november

Om natuur te verbinden, moet je mensen en organisaties verbinden en dat kan alleen op natuurlijke wijze, zonder teveel forceren. De Franse filosoof Morin schreef ooit: "Scheid niet dwingend dat wat van nature verbonden is en verbind niet dwingend dat wat van nature gescheiden is." Het gaat erom gevoel te krijgen voor wat van nature verbonden is. Dat gevoel ontstaat eerder tijdens fietstochten dan tijdens formele vergaderingen. Het *Deventer Natuurnarratief* beschrijft de fietstochten in meer detail. Hier vatten we enkele leerervaringen kort samen, puntsgewijs. De teneur is positief... maar niet op alle punten.

Kennis

Er is veel kennis aanwezig over bomen, planten en dieren in Deventer, bij de groene organisaties. Deze kennis wordt niet altijd benut. Hierdoor worden niet alleen ecologische kansen gemist, maar wordt ook veel geld verspild. Vooral in de bossen gebeurt qua beheer te lang niets, waarna er opeens heel veel gebeurt, op rigoureuze wijze.

Grootschalige natuurprojecten

Er lopen nog steeds enige grote inrichtingsprocessen voor natuur. Voor een deel betreft het projecten langs de IJssel. Tijdens de fietstocht op 24 november zijn we niet langs de IJssel gegaan, maar hebben we eerst het Wechelerveld bezocht. Een prachtig gebied, maar er was wel duidelijk sprake van spanning tussen ecologie en andere functies, zoals mountainbiken en loslopende honden. Ook zijn we in het gebied van de Gooiermars geweest. Daar hebben we geleerd (1) hoe belangrijk het is inzicht te hebben in de samenhang van het grote water- en ecosysteem en (2) wat het belang is van keukentafelgesprekken met boeren.

Soorten die bijzondere aandacht vragen

Deventer is rijk aan natuur. Vrijwilligers zetten zich in om bijzondere soorten bescherming te bieden. De volgende voorbeelden hebben we tijdens de fietstochten besproken:

- In het voorjaar, tijdens de paddentrek, worden padden overgezet bij wegen. Vaak is dat gevaarlijk werk. Van belang is het dat bij wegwerkzaamheden het verkeer niet (tijdelijk) wordt omgeleid via wegen die de paddentrek kruisen.
- In Deventer zijn veel bijzondere plantensoorten aangetroffen, waaronder de eerder genoemde Akkergeelster.
- Op veel plekken worden vleermuiskasten opgehangen. De vleermuis doet het goed in Deventer, maar het kan altijd nog beter.
- De Das is voor Deventer een echte natuurambassadeur, maar het komt nog te vaak voor dat ze worden overreden. Vooral Raalterweg en Holterweg zijn knelpunten. Bij de Raalterweg zijn inmiddels faunapassages door de provincie en de gemeente aangebracht.
- Door het plaatsen van kasten voor Kerkuilen en Steenuilen in het landelijke gebied, is er sprake van een redelijke populatie.

Beheer en onderhoud

Veel kan worden gewonnen door beheer en onderhoud, in samenspraak met lokale groene groepen, net even iets anders te doen. We noemen enkele punten die aan bod kwamen:

- Bewoners verbazen zich erover dat plotseling bosjes en struiken verdwijnen, waarschijnlijk om het onderhoud te versoberen. Daarmee gaan wel ecologische waarden verloren.
- De ecologische waarde in woonwijken neemt toe als minder wordt gemaaid, en op de juiste momenten. Echter, als dat gebeurt gaat een deel van de bewoners klagen omdat de grasvelden niet netjes zijn. Goede ervaringen in de wijk Borgele laten zien dat bewoners onderling er zelf goed uit kunnen komen. De kunst is om delen twintig keer per jaar te maaien, delen twee keer en delen één keer per jaar.
- De dijktafsluitingen langs de IJssel, vanaf de Roland Holstlaan tot aan de spoorbrug, bieden goede mogelijkheden voor stroomdalflora. Dat vraagt om aanpassing van het beheer, uiteraard in samenwerking met Waterschap Groot-Salland.
- Braakliggende terreinen kunnen goed worden benut voor natuur. Er wordt aandacht gevraagd voor kansen voor tijdelijke natuur.

Het belang van educatie

Echt positief is de wijze waarop natuurorganisaties in staat zijn via educatie andere mensen te bereiken. Het gaat vaak om kinderen, maar ook om ouderen die niet met de natuur zijn opgegroeid:

- De Imkervereniging laat mooie voorbeelden zien van interactie met kinderen en ook het bijenlint door de stad is een succes.
- Educatie in Deventer is vrij succesvol. De Ulebelt speelt daarin een belangrijke rol. Ook mensen die weinig hebben met natuur worden zo bereikt, veelal via de kinderen. Het concept van natuurouders werkt goed. Ouders gaan zelf met medewerkers van onder andere IVN de natuur in en brengen deze kennis verder door met kinderen in en rond scholen verkenningen uit te voeren en proefjes te doen.
- Wel is geconstateerd dat de gemeente bij veel projecten niet de mensen bereikt die een gebied door en door kennen. Andersom is het voor mensen die kansen zien erg moeilijk om 'Bastion Deventer' binnen te komen. Betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld, zoals de groene groepen, is cruciaal om het netwerk levend te houden en er sprake te laten zijn van co-creatie.

4. Rode draden en ambitie

Rode draden die benoemd zijn door de deelnemers aan de fietstochten

De deelnemers van de fietstochten – leden van groene groepen en medewerkers van de gemeente – hebben gezamenlijk enkele rode draden benoemd. Ze staan in de beleidsnota iets kort door de bocht genoemd. In het Deventer Natuurnarratief zijn meer nuances in beeld gebracht. Enkele rode draden zijn:

- Deventer heeft enorm veel mogelijkheden en er zijn heel veel goede voorbeelden. Ook is heel veel kennis beschikbaar, veelal bij leden van de groene groepen, maar het blijkt erg moeilijk te zijn deze kennis in het beheer te krijgen;
- Hoe kom je als leden van de groene groepen ‘Bastion Deventer’ binnen? Wellicht biedt in de bebouwde omgeving wijkbeheer extra aanknopingspunten en kunnen agrarische natuurverenigingen en vrijwilligersorganisaties in het landelijk gebied een grotere rol krijgen;
- Om succes te hebben is het van belang natuur concreet en tastbaar te maken. Haal de abstractie eruit. Maak het zichtbaar voor de mensen die wonen en werken in de stad. De vorm van een fietstocht blijkt goed te werken. Er worden dan verhalen en ervaringen gedeeld en dat is spannender dan het uitwisselen van data en formele informatie.
- Successen op het gebied van educatie, zoals met natuurouders, moeten worden voortgezet en uitgebreid. Hierdoor gaat natuur leven onder de mensen. Als je geleerd hebt natuur te zien, zie je het pas.
- Geld is er alleen in de bestaande budgetten. Maar een belangrijke vraag is wel: hoe zorgen we ervoor dat we de goede dingen doen? Dat het geld goed terecht komt en er niet te veel in overleg en onderzoek blijft hangen;
- De samenwerking tussen gemeente en groene groepen – en ook tussen de groene groepen onderling – verloopt niet optimaal. Een gedachte is om het Platform Natuur en Milieu in de huidige vorm te veranderen en aanvullend elk jaar in het voorjaar een fietstocht te organiseren langs ecologische aandachtspunten in de gemeente;
- De groene groepen hebben minder succes als ze in hun eigen aspect blijven hangen. Dan ontstaat enige frustratie en zwartgalligheid. Natuur is een positieve waarde en kan dus ook op die wijze worden ingebracht: positief! Ervaringen laten zien dat aandacht voor natuur niet hoeft te resulteren in hogere kosten. Integendeel, beheerkosten kunnen lager uitvallen. Een principe kan zijn dat “je de ecologische waarde verdubbelt door de inspanning te halveren.” Dat geldt bijvoorbeeld ook voor particuliere tuinen. Veel mensen vinden echter natuur “niet netjes” en dat vraagt om goede dialogen;
- In de kleine projecten kun je niet om de lokale partijen heen.
- Voor het landelijk gebied is het interessant de relatie te zoeken met groenblauwe diensten, vooral nu het GLB (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid) verandert.

Het Deventer Natuurnarratief toont fragmenten uit de dialoog waarin deze rode draden zijn benoemd.

Van deze rode draden is de eerste het meest nadrukkelijk. Deze komt bijna in alle andere terug. Er is veel kennis, er zijn veel mogelijkheden, maar in de praktijk - bij ruimtelijke ordening, inrichting, beheer en onderhoud - komt de beschikbare kennis soms niet of onvoldoende in het spel en worden kansen gemist of wordt zelfs onnodig schade toegebracht. De goede ervaringen bieden houvast voor verbetering. Om natuur meer te laten leven moet natuur niet alleen het domein zijn van natuurvorschers, maar van iedereen. Belangrijk daarvoor is het dat de abstractie verdwijnt.

Ambitie

Het is de ambitie van de gemeente Deventer de hoge natuurwaarden in Deventer te beschermen en versterken door ernaar te streven dat bij ieder project, of het nu gaat om ruimtelijke ordening, inrichting, beheer of onderhoud, natuur op volwaardige manier in te brengen. De samenwerking met de groene groepen binnen de gemeente is daarbij cruciaal.

5. Voorgesteld beleid: twee hoofdpunten

Met deze beleidsnota wordt niet ingezet op grote hoeveelheden maatregelen die de komende tijd moeten worden genomen en waarvoor geld gevraagd wordt. Dat volgt ook niet uit de rode draden die in het vorige hoofdstuk zijn benoemd. De inzet betreft met name het beter oog hebben voor ecologische waarden bij kleinschalige herinrichtingen in de gemeente en bij onderhoud en beheer. Het beleid heeft twee hoofdpunten, waarbij de eerste een verplichting betreft en de tweede een strategie. Van beide hoofdpunten zien we een echte meerwaarde.

Verplichte inbreng ecologie voorafgaand aan ingrepen

Het eerste hoofdpunt komt heel duidelijk voort uit de bevindingen tijdens de fietstochten en bouwt voort op de ervaringen die de afgelopen decennia zijn opgedaan:

Om de ecologische inbreng te faciliteren zal er zo'n 2-4 maal per jaar een overleg met de Adviesraad Natuur en Milieu en het Platform Natuur en Milieu op de Ulebelt gehouden worden waarbij een groslijst met projecten de revue zal passeren. De ecooloog geeft aan of de ingreep wel of niet relevant is om te voorkomen dat er nodeloos energie verloren gaat. De dialoog is ook van belang om te voorkomen dat projecten stilgelegd moeten worden omdat de aanwezigheid van een beschermde soort niet bekend was. Hierna kan voor elke ingreep in de stad die relevant is voor ecologie, of het nu een herinrichting betreft of beheer en onderhoud, een verplichte dialoog georganiseerd worden met de lokale partijen (al dan niet intern) waar de kennis aanwezig is over ecologische waarden. De dialoog vindt bij voorkeur plaats in het gebied zelf, op de plekken waar het om gaat, en niet in vergaderruimtes.

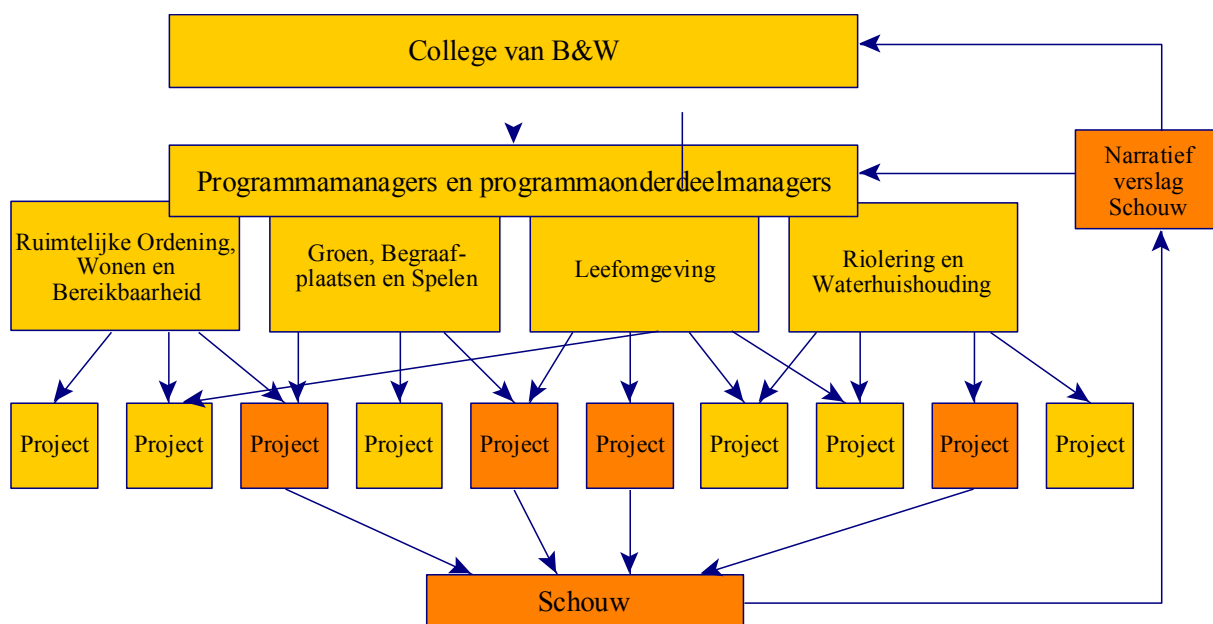
Het is niet zo dat de lokale partijen, de “groene groepen”, een onduidelijk populatie betreft van samengeschoolde natuurliefhebbers die nu opgewaardeerd worden tot medebeslissers. Het zijn de groepen die in het verleden al hebben laten blijken op een opbouwende wijze, en dat mag best kritisch zijn, met de gemeente hebben meegedacht over het opwaarderen van de ecologie in Deventer. Juist deze groepen hebben meegedaan met de fietstochten van 10 en 24 november 2012.

We maken hierbij onderscheid naar *discussie* en *dialoog*. We spreken over een discussie als partijen feiten en argumenten uitwisselen, gericht het willen overtuigen van de ander. Vaak resulteert discussie in verscherping van tegenstellingen. Discussie worden gevoerd om te willen winnen en kan overal plaatsvinden, ook in vergaderruimtes. We spreken over een dialoog als kennis en ervaringen worden uitgewisseld en betrokkenen hun beelden aanpassen. Bij dialoog ontstaat er beweging. Bij de fietstochten op 10 en 24 november hebben we geleerd dat als ervaringen worden gedeeld op locatie – door elkaar verhalen vertellen – deelnemers goed begrijpen waar het om gaat. Globaal geldt voor mensen dat de kennis die ze hebben is opgebouwd uit expliciete kennis en impliciete kennis (ervaringskennis). Globaal is de expliciete kennis even omvangrijk als het deel van een

ijsberg boven de waterspiegel (11%). De impliciete kennis is het deel van de ijsberg onder de waterspiegel (89%) en wordt bij een dialoog in het spel gebracht. Discussie beperkt zich vaak tot de expliciete kennis... de toetsbare informatie.

Eenzijds is dit punt hard, want het gaat om een verplichting (een natuurtoets zal immers nodig kunnen blijken te zijn). Anderzijds is het punt zacht, want het begrip ‘dialoog’ is minder scherp gedefinieerd dan begrippen als ‘toets’ en ‘handhaving.’ Het laat veel ruimte over voor het vakmanschap van de mensen die in de praktijk opereren. *Borging* vindt vooral plaats doordat mensen, die betrokken zijn bij projecten waarbij natuurwaarden in het geding zijn, via de dialoog ervaringskennis delen en opslaan. Zo wordt als het ware het geheugen van een gebied georganiseerd. Dit blijkt meestal effectiever dan alles op papier vast te willen leggen. Uiteraard kan het zinvol zijn gemaakte afspraken schriftelijk vast te leggen. Het hangt af van het vertrouwen dat betrokken actoren in elkaar hebben.

Bijvoorbeeld, als in een wijk grootschalig onderhoud wordt gepleegd aan het groen, wordt een dialoog georganiseerd tussen de planners – die het initiatief hiertoe moeten nemen – en de mensen van groene organisaties die veel lokale kennis hebben. De ecooloog zal intern bekijken of projecten die voortvloeien uit het MJOP-MIND, BOF, Omgevingsvergunningaanvragen en ruimtelijke projecten zo’n dialoog moeten gaan houden. Gezamenlijk wandelen ze door de wijk en gaan na welke mogelijkheden aanwezig zijn om natuurwaarden te beschermen en te versterken. Daarbij heeft het de voorkeur dat ook mensen meewandelen die de werkzaamheden daadwerkelijk gaan uitvoeren.

Schematische weergave borging en monitoring

Monitoring vindt plaats door eens per jaar een Schouw te organiseren langs plekken waar herinrichting heeft plaatsgevonden of grootschalig onderhoud is gepleegd. Er wordt een selectie gemaakt van projecten gemaakt. Betrokkenen wisselen ervaringen uit en verwerken deze tot een document, op gelijke wijze als het Deventer Natuurnarratief. Dit document - het narratieve verslag van de Schouw - is meteen de jaarlijkse rapportage richting College van B&W, programmamanagers en programmaonderdeelmanagers. Deze programmamanagers en programmaonderdeelmanagers kunnen erop worden aangesproken als blijkt dat de dialoog bij hun projecten ontoereikend is geweest of er te weinig mee is gedaan. Op deze wijze duurt feedback niet langer dan één jaar. Er is sprake van een goede dialoog als de groene groepen niet alleen worden benut als kennisbron, maar op cruciale punten voor natuur ook worden betrokken bij het keuzeprocess en in ieder geval een goede feedback krijgen.

Het aanwijzen van soorten als natuurambassadeurs

Het tweede hoofdpunt betreft de strategie om voor de komende jaren duidelijke prioriteiten te stellen, niet qua gebied, maar qua soort. We wijzen zogenaamde ambassadeurs aan. Dit zijn soorten waar we bij alle plannen voor inrichting – ook al gaat het alleen om de aanvraag van een vergunning voor een verbouwing van een woning – de aandacht op richten. Hiermee gaan we door op de koers die is ingezet met de Visie Duurzaam Deventer (2009). Voor communicatie en educatie zetten de ambassadeurs de toon en wordt er scherp op gelet. In de complexe ecologie komen duizenden soorten voor en het is onrealistisch om van alle betrokkenen te verwachten hier kennis over te hebben. Maar deze ambassadeurs kan iedereen kennen.

Richtinggevend voor het succesvol maken van het ecologiebeleid in Deventer wordt de Das als ambassadeur voor natuur in het buitengebied benoemd en worden de Gierzwaluw, de Huismus en de muurplanten als ambassadeurs voor natuur in de bebouwde omgeving benoemd. De Gevlekte rietorchis, aanvullend, is ambassadeur voor zowel het buitengebied als de bebouwde omgeving.

Erik Lam zegt hierover: “Voor het buitengebied hebben we de Das als ambassadeur, dus daar moeten we echt werk van maken om deze beter te beschermen. In de bebouwde omgeving zijn het de Huismus, Gierzwaluw en muurplanten. Deze vier groepen zijn onze ambassadeurs. Het mooie is dat als je de Das bevoordeelt, je in het kielzog een prachtig landschap krijgt met houtwallen, poelen, schrale graslandjes, rustige hoekjes... wat voor de recreant ook waarde heeft, om door zo'n landschap te wandelen of te fietsen. Als je de Das bedient, bedien je dus al die andere soorten, maar ook de recreant. In de gebouwde omgeving heeft de mens de hoogste prioriteit, maar ook daar kun je op eenvoudige wijze natuur inbrengen. Heel veel mensen vinden het leuk als op hun balkonnetje of op de voederplank in hun tuin een enorme schare aan Huismussen komt die daar de broodkorstjes komt opeten. Die broodkorsten vormen maar één deel voor die Huismussen. Ze hebben ook

nestgelegenheid nodig en ze hebben ook groene stukken nodig. Als de buurt er groen uitziet, dan vinden mensen dat heel erg prettig. Zij willen een mooie leefomgeving hebben. Dat geldt voor die Gierzwaluw ook, die met name in oude hoge gebouwen zit. Als je op een zomeravond in je tuin zit en je hoort ze in een groep voorbij gieren, dan zit iedereen op z'n terrasje daarnaar te kijken. Dat moet je ook koesteren. Die muurplanten horen gewoon bij een oude Middeleeuwse stad. Op oude gebouwen komen van oudsher allerlei bijzonder planten voor. Het behoud van de monumentale binnenstad is omgekeerd evenredig geweest met het behoud van de muurplanten. De muurplanten zijn bijna allemaal weg gerestaureerd. In een gebouw mogen geen verwaarloosde stukjes zitten. Er mogen geen oude muren zijn waar stenen loszitten. Als je dus alles restaureert, houd je geen muurflora over. Daar moet je veel zorgvuldiger mee omgaan. Tot slot is de Gevlekte rietorchis een plant met prachtige bloemen. We waren positief verrast toen we deze ook in de stedelijke omgeving van Deventer aantreffen. In het landelijk gebied hadden we 'm wel verwacht. De Gevlekte orchis staat symbool voor zorgvuldig onderhoud."

Filosofie achter de twee hoofdpunten

De filosofische basis voor de twee hoofdpunten wordt aangereikt door de complexiteitswetenschap. In principe zijn er drie bronnen voor complexiteit: morfologie, ecologie en mensen. Met het beleid voor ecologie in Deventer gaat het erom op positieve wijze invloed uit te oefenen op de wisselwerkingen hiertussen. Het onderkennen en accepteren van complexiteit resulteert in het besef dat niet alle processen kunnen worden beheerst en gecontroleerd. Deels is er sprake van structuur en orde, maar deels ook van onzekerheid en onvoorspelbaarheid. De beste resultaten worden verkregen door zowel niet te veel als te weinig te willen regelen en vastleggen. De juiste balans hierin ontstaat in de dialogen tussen betrokkenen, op locatie. Een recente studie¹ toont aan dat voor het goed omgaan met complexe processen het laten stromen van *ervaringskennis* cruciaal is. Dit gegeven is terug te vinden in het eerste hoofdpunt. Complexiteit laat zich niet vangen door begrippen als 'toetsing' en 'handhaving', ook al kun je er nooit volledig zonder. Complexiteit is karakteristiek voor het functioneren van netwerkorganisaties.

Een kenmerk van complexiteit is dat deze zich op holografische wijze manifesteert. Wie een holografische afbeelding versplintert, kan in elke scherf een afbeelding van het geheel zien. Zo is het ook met de natuur. De natuur vormt een groot samenhangend geheel en je kunt niet recht doen aan één onderdeel zonder ook aandacht te schenken aan andere delen. Dat maakt het mogelijk om soorten te benoemen als *ambassadeurs*. Gaat het goed met de ambassadeurs, dan kun je ervan uitgaan dat het ook goed gaat met andere soorten. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de gezondheid van mensen. Als iemand helder uit zijn of haar ogen kijkt en honderd meter binnen vijftien seconden loopt, dan mag je ervan uitgaan dat deze persoon gezond is. Daarentegen, als iemand duizend ziekten niet heeft, kan deze nog steeds erg gezond zijn.

¹ De 'Leven met Water' studie naar de betekenis van ervaringskennis voor het waterbeheer.

De hoes van Ummagumma van Pink Floyd, als beeld van complexiteit. In fragmenten van de afbeelding zie je een afbeelding van het geheel, maar net even anders.

6. Twintig tinten groen

In dit laatste hoofdstuk geven we enige richting aan de dialogen op locatie, voortbouwend op de in juni 2009 door de gemeenteraad vastgestelde “Visie Duurzaam Deventer”. We benoemen twintig punten die de dialogen kunnen voeden. We maken daarbij onderscheid naar (1) de inrichtingdialoog, (2) de beheerdialoog en (3) de dialoog rond natuurambassadeurs.

De Das, ambassadeur voor natuur in het buitengebied

Inrichtingdialoog

De eerste groep van punten heeft betrekking op wijzigingen die worden aangebracht in het stedelijke weefsel en in de structuur van het buitengebied. De punten betreffen ruimtelijke inrichting, ruimtelijke ordening, renovaties, herstructurering, etc. Er ligt een duidelijke relatie met het MJOP-MIND en een te voeren dialoog (zoals voorgesteld in hoofdstuk 5) zal regelmatig voorkomen.

- 1 Substantiële groenstroken en natuurgebieden rond de stad fungeren als een groene corridor die met zogenaamde “groene vingers” in contact staat met natuur in de stad. Dit beeld is voor Deventer van gelijk belang als bijvoorbeeld het Green Grid voor een stad als London. Ten behoeve van de nieuw op te stellen Structuurvisie Deventer wordt een kaart van deze gebieden gemaakt.
- 2 De Rood-voor-Rood regeling (bouwen op erven waar stallen gesloopt worden) bestaat in Deventer nog steeds, naast de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving. Daarin wordt terdege aandacht geschonken aan het behoud van boerenvogels, het behoud van vogelvriendelijke erven, het maken van poelen etc. Er worden suggesties gedaan en/of voorlichting gegeven om dit aspect onderdeel te laten zijn van het hierbij horende inpassingplan.

- 3 Als terreinen van de gemeente in de bebouwde kom meer dan twee jaar braak liggen wordt er een beheer toegepast die tijdelijke natuurwaarden stimuleert. In dit soort gevallen wordt vooraf (indien aan de orde) een ontheffing Tijdelijke Natuur (Wet Flora- en fauna) verkregen van het Ministerie van EL&I zodat het terrein te zijner tijd altijd weer voor het beoogde doel kan worden gebruikt. Hiermee wordt de natuur in de stad bevorderd terwijl bestemming gewoon doorgang kan vinden als de tijd rijp is. Ten overvloede zij vermeld dat braakliggende terreinen spontaan met beschermde soorten gekoloniseerd kunnen worden. Indien er geen ontheffing is ontstaat er ook natuur in de stad maar kan het terrein niet zonder meer in gebruik genomen worden.
- 4 Bij renovatie van wijken of gebieden of bij renovatie van het groen in de wijken wordt er tevens onderzoek gedaan naar knelpunten in de ecologische infrastructuur. Als die er zijn dan maakt het oplossen daarvan ook onderdeel uit van de renovatie (bijvoorbeeld aanleg faunabuizen, paddengoten, fauna-geleidingsschermen, vleermuis “hop-overs” etc.). Het spreekt voor zich dat de kosten die hier eventueel mee gemoeid zijn binnen het bestaande budget opgelost moeten kunnen worden. Vanaf 2013 wordt dit standaard toegepast bij de nieuw op te zetten projecten, bijvoorbeeld via de MJOP-MIND.

Huisvlieg, ambassadeur voor natuur in de bebouwde omgeving.

- 5 De Ecologische Infrastructuur wordt verbeterd door knelpunten/barrières die aanwezig zijn zoals bijvoorbeeld bij de A1, de Holterweg, de N348, het Overijssels Kanaal, de Spanjaardsdijk en de Raalterweg actief op te lossen. Het oplossen van deze knelpunten liften mee in de diverse gebiedsontwikkelingsplannen (Gooiermars, Frieswijk-Oostermaat, Landgoederen Olst-Deventer) het masterplan Rielerenk-Douwelerkolk, het plan Baarlerhoek etc. De financiële verplichtingen die hier eventueel uit voortvloeien

liften mee op de bestaande middelen. Mochten de middelen ontoereikend zijn dan zullen daarvoor externe bronnen aangeboord moeten worden.

Beheerdialoog

Voor de ecologie zijn beheer en onderhoud zeker zo belangrijk als inrichting. De volgende punten richten zich met name op de kansen voor natuur die ontstaan als bij beheer en onderhoud de ecologie expliciet aandacht krijgt.

- 6 Bij het beheer van Klimop (Hedera) in bomen is het uitgangspunt dat bomen met Klimop die niet in de directe omgeving van een weg of een andere zorgplichtverhogende factor staan, hun Klimop mogen houden. Immers bomen met Klimop zijn in ecologisch opzicht van belang voor schuil- en broedgelegenheid. Deze uitgangspunten worden in het onderhoudsbestek met DGB geïmplementeerd.
- 7 In de wat grotere groenstroken liggen goede kansen voor natuur. In de dialoog die vooraf gaat aan beheer wordt onder andere aandacht besteed aan de mogelijkheden voor gradaties in natuurlijkheid. In een cultureel stadspark als het Rijsterborgherpark zullen andere doelsoorten aan de orde zijn dan in het Nieuwe Plantsoen. Daar worden oude bomen, karakterbomen en dode bomen zoveel mogelijk gespaard. In het geval dat er speciale plantensoorten voorkomen zoals bijvoorbeeld geelsterren of Holwortel, wordt het beheer daarop afgestemd.
- 8 Het is gewenst bij het onderhoud van gemeentelijke natuurterreinen die accuraat ecologisch beheer verlangen, gespecialiseerde medewerkers bij DGB op te leiden en in te zetten, bijvoorbeeld als "Natuurteam". Eventueel kan DGB hiervoor een gespecialiseerde onderaannemer inhuren. Voorgaande zal binnen het bestaande budget van DGB opgelost moeten kunnen worden en wordt gekoppeld aan de Gedragscode.

Gierzwaluwen, ook ambassadeurs voor de natuur in de bebouwde omgeving.

- 9 Oude bomenlanen zijn enorm belangrijk als ecologische corridor en als verblijfplaats voor vleermuizen en sommige broedvogels. Het behoud van ecologisch waardevolle bomen staat in een aantal gevallen op gespannen voet met landschappelijke waarden. Het is van belang zorgvuldige afwegingen te maken en maatwerk te leveren.
- 10 Streekeigen soorten stimuleren de biodiversiteit in grote mate. Bij de aanleg en/of renovatie van openbaar groen worden daarom waar mogelijk streekeigen soorten toegepast. Daarbij is er een voorkeur voor planten, struik- of boomsoorten die vogels, vlinders en wilde bijen stimuleren. In bepaalde gebieden zoals parken, grotere groenstroken, bedrijventerreinen en groene kernzones in wijken zal het accent op de streekeigen soorten liggen. Desondanks is er ook in deze gebieden ruimte voor niet-streekeigene accentpunten. De provinciale lijst van Inheemse bomen en struiken geldt daarbij als leidend voor de soorten die hiervoor in aanmerking komen.
- 11 De bermen die daarvoor geëigend zijn – qua breedte, lengte en functie – worden ecologisch beheerd. Maaidata worden dan afgestemd op de vegetatie. Hiervoor is in 2010 en 2011 een ecologisch bermenonderzoek gedaan in Deventer. Het kan ook gaan over bijvoorbeeld de dijkwal langs de IJssel. Voor een aantal bermen en taluds wordt overleg gevoerd met waterschap, provincie en/of Rijkswaterstaat.

Muurplanten, de derde groep van ambassadeurs voor de bebouwde omgeving.

- 12 Om te voorkomen dat alle vlinders de dupe worden van de bestrijding van de Eikenprocessierups, wordt er binnen de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), de Ecologische Verbindingszone (EVZ) en de Natura 2000 (N2000) gebieden

gebruik gemaakt van middelen en/of methodes die de lokale vlinderpopulaties niet schaden. Het eikenprocessierupsbestrijdingsplan is hier op afgestemd.

- 13 De Douwelerkolk is een ecologische parel aan de rand van de stad. Daarom wordt zowel de Douwelerkolk als de omgeving daarvan ecologisch beheerd en natuurwaarden verder ontwikkeld. Naast vele huis- tuin- en keukensoorten komen in dit terrein ook vele bijzondere soorten voor waar aandacht voor zal zijn. Het voor dit terrein geldende beheerplan wordt geactualiseerd.
- 14 Op de gronden van de gemeente Deventer (al dan niet verpacht) die in de EHS, EVZ , N2000 gebieden of in andere gebieden met flinke natuurpotenties liggen, of die de ecologische samenhang in deze gebieden verhoogt, wordt ten faveure van de ecologie aan randen- en slootkantbeheer, begrazing of braaklegging gedaan. Bij het verpachten van deze gronden wordt vooraf overleg gevoerd met de ecooloog om deze gronden meer ecologisch te beheren. Hierbij zijn de financiële kaders van de landbouwsubsidies maatgevend en wordt dus aansluiting gezocht bij de vergroening van het Europese landbouwsubsidiestelsel. De (Brusselse) opzet hiervan is dat in 3% van het agrarisch (akkerbouw)gebied natuurwaarden een kans moeten krijgen.

Dialoog rond natuurambassadeurs

De laatste zes punten richten zich op de ambassadeurs voor de natuur en andere soorten die aandacht verdienen.

- 15 Bij renovatie en/of nieuwbouw van de woningcorporaties wordt standaard kunstmatige nestelgelegenheid voor Huismus en Gierzwaluw toegepast indien de nieuwbouw zich daarvoor leent. Vooraf wordt altijd onderzoek naar bewoning door Gierzwaluwen en Huismussen gedaan. Beide soorten krijgen een terugkeergarantie. Vanaf 2010 zijn hierover al prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporaties. Het nieuwe stadhuis zal hiervoor een voorbeeldproject worden. Bij particulieren zal dit op vrijwillige basis gebeuren.

De Gevlekte rietorchis als ambassadeur voor zowel de stedelijk leefomgeving als het landelijke gebied.

- 16 Bij de restauratie van oude muren (voor zover in eigendom van de gemeente) wordt in principe kalkmortel gebruikt. Bij het onderhoud van deze muren wordt terdege rekening gehouden met de aanwezige muurvegetatie. In het geval dat de muren in particuliere eigendom zijn wordt voorlichting over de bijzonderheid van de muurvegetaties gegeven.
- 17 In de gemeentelijke gebouwen wordt op “natuurlijke” momenten, dat wil zeggen als er toch verbouwd gaat worden, kunstmatige nestelgelegenheid voor Gierzwaluwen en Huismussen aangebracht. Vanaf 2013 wordt dit meegenomen in de bestekken voor de verbouwingen.
- 18 Jaarlijks wordt er onderzoek gedaan naar ecologische knelpunten, de aanwezigheid van beschermde soorten, het inventariseren van een bepaald terrein of bepaalde soortgroepen.
- 19 Beschermde en voor het rivierengebied karakteristieke soorten als Roeken en Blauwe reigers maar ook toppredatoren als uilen, roofvogels etc. zien wij als een belangrijk onderdeel van de Deventer natuur. Daarom gaan wij geen ontheffingen aanvragen om deze soorten te verjagen.
- 20 Beschermde soorten krijgen uiteraard veel aandacht in planvorming. Om de biodiversiteit nog beter te dienen krijgen onbeschermde soorten die op de rode lijst staan dezelfde aandacht. Dat vraagt om maatwerk bij bestemmingsplannen, inrichting, beheer en onderhoud. In de bestemmingsplannen komt standaard een paragraaf over ecologie.

Dankwoord

Deze nota is tot stand gekomen dankzij de medewerking van een heleboel mensen, zowel intern als extern. Vooral de Adviesraad Natuur en Milieu heeft veel inzet getoond. Zonder dat we het allemaal over alles met elkaar eens zijn is daar een nuttige nota uit voort gekomen. Uiteindelijk beslist het bestuur van de gemeente Deventer wat er in deze nota komt te staan. Samen met diegenen die hier niet direct bij betrokken waren maar wel veel doen, zijn deze mensen de groene kracht van de stad: Hansje van Beeck Calkoen, Lucian van den Bosch-Koster, Harry Bottenberg, Remco Bijkerk, Tom Dekker, Coen Dingemanse, Gerrit Dijkman, Nienke Dijkstra, Giel Euverman, Hans Grotenhuis, Bien Hage, Cor Hanekamp, Gerrit Hendriksen, Flora van Houwelingen, Harco Jellema, Jeroen Kloppenburg, Anton Koot, Thera Lindenbergh, Annette Linnartz, Jetty Looijenga, Denny Lobeek, Bob Maks, Petra van de Molen, Willem Mulder, Marco Odding, Jan Oosterman, Henk Oosterwijk, Jan Kloet Overbeeke, Almar Otten, Jos Pierey, Jan Pluim, Bert Prummel, Mark Schipper, Kitty Schoorlemmer-Horevoorts, Martin Schut, Ron Sint-Nicolaas, Marlies Spreen, Gerben Visser, Bauke de Vries, Marcel Wenker, Jan Jaap van der Woude en Susan van der Zwaag.

Aan de betrokken ambtenaren van de gemeente Deventer, t.a.v. Erik Lam,

Naar aanleiding van de motie Berm in Bloei, unaniem aangenomen in de gemeenteraad op 12 juli 2023, heeft de gemeente in samenwerking van NLAdviseurs het “Actieplan bermen in bloei bebouwde kom” opgesteld. De adviesraad is gevraagd om een inhoudelijke reactie. Hierbij voldoen we aan dat verzoek, in de vorm van een aantal suggesties. Het gaat niet om een formeel advies; we hopen met deze suggesties te kunnen bijdragen aan een succesvolle verdere besluitvorming en implementatie.

- Algemeen: we ondersteunen de intenties en de algemene strekking van het actieplan. Implementatie van de voorgestelde plannen is een belangrijke stap in de verbetering van natuurkwaliteit in de bebouwde kom van Deventer.
- Paragraaf 1.2. De motie gaat ook over ‘ander groen’. Het is de moeite waard om dit andere groen nader te omschrijven en mee te nemen in de verdere uitwerking van de plannen. Te denken valt aan grasvegetaties zoals bredere stroken met bloemrijk gras en parkweiden.
- Paragraaf 2.3 Uitgangspunten, voedselrijkdom. De adviesraad heeft begrip voor twee keer maaien, maar dat vraagt wel extra aandacht voor hoe dit gebeurt. Nu zie je in Deventer op plekken waar gefaseerd wordt gemaaid, dat de oppervlakte waar dit gebeurt soms klein is en ook dat na enkele weken alsnog wordt gemaaid en afgevoerd. Daarmee verlies je de meerwaarde voor biodiversiteit die in het actieplan is beschreven. Meer in het algemeen geldt dat de operationele uitvoering van maaibeheer een belangrijke factor is in het succes ervan; doorwerking van beleid in de praktische uitvoering is van groot belang (zie ook onze suggesties bij paragraaf 2.7).
- Paragraaf 2.4 Inzaaien bij omvorming. Deze keuze is begrijpelijk en als de bodem niet autochtoon is, is hiervoor veel te zeggen. Als we het actieplan goed lezen, dan is het ook de bedoeling om specifieke plekken aan te wijzen waar het natuurlijk proces wel haar eigen gang mag gaan. Dat zouden we van harte steunen. Idealiter gevolgd door monitoring om te zien in hoeverre dit bijdraagt aan extra biodiversiteit.
- Een ander punt bij inzaaien is de aandacht voor vlindersoorten. Op zich een goede zaak, maar het zou mooi zijn om de focus niet te beperken tot drie vlindersoorten, maar in te zetten op een breder soortenspectrum. Bijvoorbeeld, vijf dagvlinders, vijf nachtvlinders, vijf bijen, vijf zweefvliegen, vijf sprinkhanen en vijf kevers. Zo’n spectrum van soorten is meer representatief voor de gewenste biodiversiteit, waarbij de waard- en nectarplanten onderdeel zijn van het zadenmengsel. Zoek in de soortensamenstelling een mix van bijzonder en meer algemeen, waarbij de verschijning verdeeld is over voorjaar en zomer. Aanvullende suggestie: zo’n spectrum zou ook educatieve waarde kunnen hebben - iets in de trant van de “Deventer Dertig” met een knipoog naar de Big30 van Utrecht (<https://www.duic.nl/algemeen/speuren-naar-de-big-30-in-utrecht/>)?
- Paragraaf 2.5 Mengsels. Goed om hierbij in het oog te houden dat de mengsels inheems en autochtoon dienen te zijn. Dus geen ‘Gewone margriet’ met exotisch DNA. We nemen aan dat dit ook bedoeling van het actieplan is (zoals Cruydt-Hoeck zelf ook schrijft: <https://www.cruydhoeck.nl/biodiversiteit/wat-kun-je-zelf-doen/kies-voor-inheems-met-regionale-herkomst/>).

- Paragraaf 2.5 Pothoofdmengsel. Een aanvullende suggestie voor bescherming van de pothoofdplanten in natuurhistorisch perspectief: is het wellicht mogelijk om lokaal bij eigen pothoofdplanten het zaad te verzamelen en deze bijvoorbeeld te laten opkweken bij de Ulebelt, door geïnteresseerde vrijwilligers?
- Paragraaf 2.7 Monitoring. De adviesraad onderstreept het belang van monitoring en hoopt dat dit in de uitwerking van het plan verder wordt gespecificeerd, met het oog op een goede samenwerking van professionals en vrijwilligers, een goede balans van kosten en baten, en garanties voor een voldoende lange termijn waarin de monitoring wordt gecontinueerd, zodat er effectieve terugkoppeling naar beheer mogelijk is.
- Paragraaf 2.7 Certificering: goed dat Kleurkeur is opgenomen in het plan. Meer in het algemeen onderstrepen wij het belang van de borging van deskundigheid en motivatie bij betrokken ambtenaren en uitvoerenden, omwille van goede aanbesteding, projectleiding en toezicht. Vergissingen en fouten zijn gauw gemaakt en tasten de motivatie aan, zowel bij bewoners en natuurvrijwilligers als bij betrokken ambtenaren en beheerders. De muurbloem bij MIMIK is hiervan een duidelijk voorbeeld.
- Paragraaf 3.2 Omvorming. Wellicht is het zinvol om nog één andere methode toe te voegen aan deze lijst, namelijk het omvormen van intensief bemaaid gazon naar minder intensief bemaaid gazon. Op vele gazons worden de bloemenhoofdjes gemaaid, vlak nadat de planten (weer) zijn gaan bloeien en dat in een hoge frequentie. Voor het verlagen van de maaifrequentie is geen grondbewerking nodig en de maaier hoeft minder vaak langs te komen. Deze omvorming is kostenneutraal dan wel kostenverlagend (Cruydt-Hoeck heeft hiervoor zelfs een speciaal mengsel, maar misschien is dat niet nodig, want veel van deze soorten zitten al in de gazons).
- Paragraaf 3.4 Aanbevelingen. De geadviseerde buitenkansjes juichen wij als adviesraad toe. Er wordt een aantal voorbeelden genoemd, zoals de Ceintuurbaan. Heeft de gemeente Deventer een goed overzicht van deze 'buitenkansjes'?
- En tenslotte twee suggesties voor verdere uitwerking in de toekomst. (1) In kaart brengen en verbeteren van de afstemming van ecologisch maaibeleid in de bebouwde kom en daarbuiten, met name in de stadsranden. (2) Verdere aandacht voor de ruimtelijke verdeling van en de ecologische verbindingen tussen de beheerde gebieden over de gemeentelijke plattegrond. Kan, bijvoorbeeld, een oranjetipje of een bruin zandogje zich goed door de stad verplaatsen? Is er binnen elke vierkante kilometer een hotspot voor de verschillende stadia van de levenscyclus van insecten?

Met vriendelijke groet,

Adviesraad Natuur en Milieu

Grote Kerkhof 1
Postbus 5000
7400 GC Deventer

14 0570
telefoon

De Adviesraad Natuur en Milieu
T.a.v. De heer Van Koppen, secretaris

direct telefoonnummer

gemeente@deventer.nl
e-mail

Per e-mail: kris.vankoppen@wur.nl

DEV-BLD-R/ 226521-2024
kenmerk

uw referentie

8 oktober 2024
datum

E. Lam
contactpersoon

Actieplan Berm in Bloei- reactie op uw suggesties
onderwerp

Geachte Adviesraad Natuur & Milieu,

Uw mail d.d. 30 augustus 2024 aan de betrokken ambtenaren van de gemeente Deventer, t.a.v. Erik Lam, hebben wij in goede orde ontvangen. Wij zijn blij te lezen dat de intenties en de algemene strekking van het Actieplan Berm in Bloei door u ondersteund wordt.

In de uitvoering nemen wij uw suggesties zoveel mogelijk mee, zoals dat er meerdere categorieën grasvegetaties benoemd moeten worden; er zaaimengsel gebruikt gaat worden voor een breder soortenspectrum en dat zaaimengsels inheems moeten zijn.

Uw suggestie om gazons waarin zich bloeiende planten bevinden minder vaak te maaien zodat de desbetreffende planten langer kunnen bloeien is al in het Actieplan gehonoreerd. Alle grasvlakken zijn hierop onderzocht. De grasvlakken waarin bloeiende planten aanwezig zijn, krijgen al in 2025 een aangepast beheer.

Uw opmerking over de "buitenkansjes" is terecht. Deze categorie ontstaat doordat betrokken burgers ons een suggestie doen die wij zelf niet zagen. Dientengevolge hebben we daar niet van te voren een overzicht van. Wel doen wij ons uiterste best om zo'n "buitenkansje" in de omvorming mee te nemen. Aandachtspunten zoals een Pothoofdmengsel en monitoring en ecologische infrastructuur in de bebouwde kom, hebben onze aandacht in het kader van meer natuur in de stad. Daar gaan we sowieso mee aan de slag.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van de gemeente Deventer,
de secretaris, de burgemeester,

J.P. Wassens

R.C. König

Bijlagen

Reactie Adviesraad N&M op Actieplan Berm in Bloei